

277

109

4
N°. 277. üts Kaunis

277 ka

Zutto =

Annulus.

ja

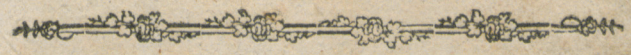
Dppetusse = Kamaat.

~~385~~

~~277~~ 277.

109

Sõbbra polest, meie maa-laste heaks, ja
nendele rõõmsaks ajawiiteks foggutud ja
fokko pandud, kes aegsaste dppivad
luggema.

Tallinas
trükkitud Lindworse kirjadega, 1782.

Maenitsus Luggialle.

Armad Sõbbrad,

Ruhho tuul tuislab, senna ta hange
ajab! ütleb wanna rahwas: ja se
on üks tõssine sanna, kelle selletust meie
selgeste ja nähtawalt meie maa-rahwa
hulkas leiame, kuhho pole meie agga om-
mad silmad pödrame. Kui palju pahhad
wiisid, kui palju kurjad kombed, kui suurt
sõggeda rummalust, nähtje iggas paikas,
maarahwa seas, ilma kawa otfinatta!
Agga kui wägga harwasce leiame meie
wahhest saa hulkas üht ainust, kes õige us-
taw ja õiglane oüeks, keige omma wiis-
de ja kombede sees, kes tässase meelega ja
moistlikkuld, rõõmsas põlwes ni hästi,
kui ahhastusse, ommad asjad teaks aja-
da! Sest se siis tulleb, et suurem hulk
maa-rahwa seas, willetsas põlwes ellab,
et suuremal hulkal ifka pitsas käes on toi-
dusse ja keige maia-asiate polest: nenda,

et südda halledaks lähheb, peält nähhes, et se rahwoke, kedda se hea Jummal ka seie maa peäle loi, rõõmsad ja rahholissed päiwi näggema; ni hõpis halwaks, ja kehwaaks, ja tuimaks, ja nurjatummaks on läinud. —

Agga kust tulleb se willets asst meie maale? — Kust maialt, kui laste kaswatamisest! Minna ütlesin: „kuhho tuul „tuiskab, senna ta hange ajab“: ja nenda on luggo ka meie maa-lasteka. Laste südda on kui üks pehme tael, kellesse, otsekui tulle-sädde keik hakkab, mis lapsed näewad ja kuulwad. Agga maast madalast ei näe egga kuule nemmad middaki, kuid üsna kurjust, koerust, ebbausko ja rummalust: ons siis inimeks panna, et suurem hulk neist raisko lähheb! Peäleki annab suurem hulk wannemadtest, omma lastele maad ja wõlli, joude olla ja laiska peks- ta, senni kuni nende rammo kaswab, et nemmad ioudwad põllo tõed tehha: sest siis kurjas süddames keiksuggosed tühjad ja nurjatummad mõtted touswad, ja juurdowad, ja sleggiwad wiimaks kurjaks kombeks, mis ükski woiinus ei suuda innimesest lahhotada, kui nemmad üksford on woiinust wõtnud. Ja kui siis ka wahhest monni kaunis ja jummalakartlik isä ehk emä

emma warratsfeld hakkab ommad lapsokes- sed kaswatama, ja neid õppetab ramato luggema; siis ei olle waestel lastel ühtegi ramato, mis nende wahhese moistusse ja tundmisse möda olleks kokkopandud, et nemmad sedda keik jouaksid ärramoista, ja selle kallal järrelemõtteldes rõõmo tun- da: waid nemmad tüddinewad peaki lug- gemast, sest et nemmad ei moista, mis nemmad loewad, kui neil Paulo ehk Pibli- Ramat käes on, ja niipea kui nemmad sundimisse alt lahti peäsewad; jätwad nemmad omma luggemist mahha, ja un- nustawad sedda hõpis ärra. — Olleks wannemadtel se meel peas, et nemmad wõttaksid ennast hoida, laste nähhes ja kuuldes, keigesugguste nurjatumma teggo- de ja meeletumma kõnnedte eest: olleks paljo moistlikko rahwast maa peäl, kellest lapsed üsna head näeksid ja kuuleksid: ehk olleks lastel agga ramatud käes, mis nemmad luggedes ka woiksid moista, ja kus sees nemmad üllespandud leiaksid, kui- da muud innimesed on kõrda saanud, et nemmad woiksid kolbolisseks saada, ja en- nestelle kaswo saadta, ja kahjo eest ennast hoida: olleks luggo nenda meie maa-las- teka; küllab siis peaki suur wahhe peaks nähtama, innimeste wahhel kes enne ella-

sid, ja nende wahhel, kes nüüd hakkawad
ellama. Kõl siis pea keik wannad pah-
had wiisid mahha jaelksid ja arrakauksid,
otsekui luaka wäljavühhitud; ja nende as-
semel saggiks, headus ja waggadus ja
keiksuggosed lahked wiisid, ja wõttaksid äk-
kitselt woimust meie rahwa seas, otsekui
seemned püa-wälkotamisse järrele. Ja
kõl siis pea ka tõine luggo peaks nähtama
tallo-rahwa mala-astade sees: kõl siis
wæsus ja willetsus pea lahksid meie
maalt, ja iagal poolel leiaffime meie kau-
nid nouakad majamehked, kelle aitades
wilhokesest ial wuto ei olleks, ja kelle lojuks-
sed rannusad olleksid lautas: kes õigust
ja kaesinust toffanoudes, isseennast ja om-
ma verred, hõlpsal wiisil toidaksid ja ülles-
peaksid. Sest, se ei olle mitte maa egga
taewaalluse siin, et meie siin ni saggedaste
kehwa rahwast leiam, kel toidusse polest
kitsas käes on: Jummal loi meie maad
siggitawamak kui monda muud maad,
kus siiski rahwas hõlpsamad võltoe ellab
kui meie rahwoke: Jummal annab meile-
ki wihma, ja keiksuggosed tarwitawad il-
mad ommal ajal. Ugga se on innimeste
enneste siin, kes ei moista õiete maiapid-
dada, ehk ei tea egga wiisil õiete mõno-
saste tõed tehha, ja õigel ajal murred kan-
da;

da; waid pillawad ja raiskawad heal ajal
sedda warra arra, mis neid tühjal ajal
hõlpsaste woiks toita. Sest tulleb wæ-
sus ja willetsus rahwa seas. —

Waatke, minno Armad! keik needsin-
natsed mõtted, on mind kihhotanud, siin
üht wähhest ramato, teie ja teie laste
kädte andma, kellest teie suurt kaswo wo-
te tabbada, kui teie sedda õiete pruukite.
Wõtte siis sedda heaks, ja otsige ennestel-
le sest kaswo, iggamees omma tarwidus-
se mõda! ✕ Teie näedte siin nende lah-
hikeste jurtode sees, kuidas ennemuina teie-
suggone rahwas on ellanud: kuidas nem-
mad, ehk omma moistlikko asjaajamisse
läbbi, ennast kahjo cest on hoidnud, ja en-
nestelle hõlpsa põlwe saatnud: ehk ka, kui-
da nemmad omma tohwaste wiiside läbbi,
isseennast willetsusse sisse on saatnud.
Teie leiate siin, kuidas moistlikud wanne-
mad, ommad lapsed kaswatawad, ja mis
rõõmo ja mis kaswo nemmad seläbbi om-
ma lastelle ja isseennestelle saatwad: ja
ka, kuidas nurjatummad wannemad om-
ma holetusse läbbi lastwad ommad lapsed
raisko menna, ja kuidas nemmad seläbbi,
enreste ja omma laste peäle Jummal
nuhtlust kogguwad. Wõtte siis neist jut-
todest märko ennestelle, ja õppige ennast

parrandama, ja enneste põlwe hõlpsamaks
teggema! —

Jeseärraniste ollen minna needfinnat-
sed juttud laste heaks kofkofoggonud: ja
siin tabhan minna teile sedda wiisi teada
anda, kuidä minno arwades lapsed teige-
parremast kaswo neist woiwad kädte saa-
da. Esste, kandte hoold, et teie laps-
kesed warratseld õppiwad ramato lugge-
ma, ni pea kui nende keel taibub, et nem-
mad selgeste moistawad reälida. Teie
ei tohhi enmast mitte soka wabbandada,
et teil seks joudo ei olle: sest, kes isse ei
moista omma last õppetada; selle rum-
maluselle tulleb Moosawannemadte hea-
dus abbiks, kes murred kandwad, et teie
küllades Kolid on, kus teie lapsed woiwad
õppida. Agga kui ka wahhest monnes
küllas Koli ei olle; siis on se üksipainis tal-
lorahwa siin, kes ei moista ommad Wan-
nemad palluda. Sest, ei olle meie maal
nisuggust nurjatamma Moosawannem-
ba, kes ei hallastaks omma allamadte
peäle, ja nende külladesse Kolid ei ehhi-
taks; kui agga allamad neid ärdaste pal-
lusid. Kui teil leiwast kitsas käes on
ferwadel; kü teie siis teate moisa aita
ette tulla, ja moistate wikka piisaradteka
silmis palluda: ja Wannemad hallasta-
wad

wad teie peäle, ei lasse teid mitte nalga
surra. Kui paljo ennam ei peaks nem-
mad murred kandma, et teie lapskesed
heaks ja kolholisiks innimesiks saaksid
kaswatadrud, kui teie agga sedda waewa
wõttaksidte, sepärrast palluda: sest Moi-
sawannemad on moistlikud innimesed
kes teädwad, et teile nihästi, kui ka nen-
de ennestelle, suurem kaswo sest tulleb,
kui nende allamad heaks innimesiks saa-
wad, kuid sest, et nemmad neile leiba and-
wad. — Kui müüd teie lapskesed kau-
niste moistawad luggeda; siis andke neile
sedda Jutto ramato kädte, laske neid üht
jutto harwalt luggeda, ja kui nemmad sed-
da saawad luggenud; siis laske neid teile
juttustada, mis nemmad on meeles pid-
danud: küsige neilt, mis nemmad ses
juttus arwawad hea ollewad, ja mis lai-
tetawa: ja nenda tulletage lastele need
juttud ja nende õppetussed, saggedaste
meele, et nemmad neid ei unnošta. Kui
lapsed wahhest pühhawawadel kofkotulle-
wad; siis laske neid tõine tõisele juttošta-
da, mis nemmad ses ramatus on lugge-
nud ja laske wäetimad lapsed, kes weel ei
moista luggeda, peält kuulda, mis wan-
nemad lapsed juttostawad, et ka nendelle
need maggusad juttud tutwaks saawad!

Waat nenda saab sesinnane ramat, ühheks löbbosaks ajawitteks, kellest Jummalal ja moislilksul innimesesl meelehead on, ja kes teie lastelle ei jätta aega, wallatust ja koerust tehha.

Ugga ka wanna rahwas leiab ses ramatus monda head ja tullosa õppetust meele parrandamisefes: sepärrast lootan minna, et teie sedda rammato rõmola wastowõttadte, ja ahneste temma kallale lähhet, tedda luggema, kui teil wähheti wahheaga on; Ja kui palju suuremad kaswo teie sest saate, kuid sest, et teie omma jõe aega kõrtstis raiskate tühja löbbisemisefes eht jomisefes; sedda ei lähhe tarwis üllebräkiba, sest igga laps woib sedda ärwarwada. — Jummal aitko teid isse moislilksuks saada, ja saatko seläbbi teie rasked põlwe fergemaks! Sedda soowin minna keigest süddamest.

Kirjotatud
kuendamal Joulukuul päwal
1782 aastal.

Arwelius,
Kõddo-õppetaja Killa moisas
Allotaggose maal.

Register eht Juhhataja.

Jutt	lehhe nurka peäl.
1. Wäetima lapse palwe	= = = 3
2. Sõmaaja palwe	= = = 3
3. Hea Laps	= = = 4
4. Waene Lapsehoidja	= = = 5
5. Tõnno ja Niggolas	= = = 7
6. Duna seemned	= = = 8
7. Wallel on lühikesed jallad	= = = 9
8. Emma ja Laps	= = = 10
9. Ammet ei küssi leiba	= = = 12
10. Limu-Pessad	= = = 13
11. Talkusse Laul	= = = 14
12. Mängidest ja Nõmustamisfest	= = = 15
13. Weiße Warras	= = = 16
14. Rahhesuggosed Wennad	= = = 17
15. Ynu-Nikkaja	= = = 18
16. Lastelle lähheb moislilko innimesse õppetust tarwis n. t. s.	= = = 20
17. Kuida sa asja ajad, nenda ta kbrda lähheb	= = = 22
18. Hiire lõts	= = = 22
19. Moislil Emma	= = = 24
20. Tomakoer	= = = 25
21. Hea assi on, Jummal peäle loot	= = = 30
22. Hea ümmardaja	= = = 31
23. Hea Sullane	= = = 32

Jutt	lehhe nurka peäl.
24. Lašte Laul	33
25. Karjane	34
26. Laške süddameka Laps	35
27. Tännalik Voeg	36
28. Kadde nabori Naene	37
29. Ebbber häddas	38
30. Niidleminne satab rahwast raisko	39
31. Jäsa ja Voeg.	40
32. Arg Pois	43
33. Ebbauß ekfitab	44
34. Liig ei tee ial head	45
35. Nurjato Sullane	46
36. Head midted	47
37. Mart ja Hinrik	48
38. Parrandaminne	51
39. Heateggia Waene	52
40. Woera maa Rahwas	53
41. Päiwilissed	54
42. Kes warga omma hoiab, saab war- ga palka oßsalisfeks	56
43. Rehhe-Pappid	56
44. Kes ei usfalda palluda egga se abbi saa	59
45. Needminne on pahha asfi	60
46. Nuhtlus	63
47. Silma-Teener	64
48. Hea kombe	65
49. Maiaß	66
50.	

Jutt	lehhe nurka peäl.
50. Laul	67
51. Hea Majamees	69
52. Innimmenne pettab saggedaste isseen nast	70
53. Moistlik Haige	71
54. Tuskane	72
55. Tassane	73
56. Kurjad Tallopojad	74
57. Hea majamees tühjal ajal	76
58. Dige innimmenne ajab jo siin maa peäl dnfa ello	77
59. Nummalus ja moistus	78
60. Noor mees surma wodi peäl	80
61. Keik tulleb innimesse kädte temma ello ajamisse möda	81
62. Ennam head kui kurja or mailmas	83
63. Kui sa middaki ihhaldad siis püa ka seddamöda ellada et sa sedda kädte saad	85
64. Kunninga Tallopojad	86
65. Hea Naene	88
66. Laul	89
67. Head Pulmateggiad	90
68. Punna-Maarja	91
69. Tark Wäljawallitseminne	94
70. Hea Wallitus on tullus	94
71. Pitkse Mürristaminne	97
72. Polletamisse klaas	98
73.	

Jutt		lehhe nurka peäl
73.	Tillokenne Rahwas	= = 101
74.	Maa rahwal on ka hea pölv siin il- mas ellada	= = 103
75.	Taimede kaswamisest	= = 107
76.	Hulkoja	= = 110
77.	Uts lühikenne öppetüs mailmast	114
78.	Maaft, ja neist loomadest, mis seäl peäl on	= = = 119
79.	Warras	= = = 123
80.	Wanna Mees	= = = 125

Erstussed, mis Erükiadte siin läbbi on johtonud.

L. N. p.	Rid.	Ens seisab.	Loe.
4	6	keikwillet süsed.	keikwillet süsed.
4	17	epolle	ep olle
21	1 ja 2	suure maks	suuremaks.
22	5	rahwake	rahwoke
22	19 ja 20	ülle kohtone	üllekohtone
29	4 ja 5	pidpant	piddand
30	15	temma olli,	temma emma olli
32	21	naiseks	naeseks
41	13	tua	lua
77	20	warmakadte tde	warma kadte tde
93	7	la	ta
95	14	ülit sa	ulitsa
108	6	Karro kaerad	Karrokaerad

I. Wäetima Lapse Palwe.

Kül paljo kurja nähha saab.
Mo lapse film, kül himmostab
Mo südda pea kurja:
Mind, helde Jummal, õppeta,
Keif kurjad kumbed wiškama,
Et ma ei lähhe nurja!

2. Sõmaaja Palwe.

Sind, armas Jummal, tännan ma:
Mis mulle tarwis, annad sa,
Kül sõmist, jomist, riidet ka:
So õnnistus meid toitab.

Sa põllo wihiad kaawatad,
 Kui sunwe-tuuled lähwitad,
 Ja wihma maale läkkitad,
 Ja päike meil paistab.

Meilt, armas Jummal, pöra so
 Keikwillet süsised: anna ka
 Meil terwist, ja meid arwita,
 Et tdeka leiba söme:
 Et ikka sanna kuuleme,
 Head teeme, kurja pdlgame,
 Siin ikka rddmsast ellame,
 Ja wiimaks onfaks saame!

3, Hea Laps.

Weiße Liso olli üks hea ja lahke süddameka
 laps. Kui ta wahpest ei olnud diete tähhele
 pannud, ehk unnustanud, mis Kolmeister olli
 ölnud; siis tunnistas ta sedda warsti, ja ütles:
 „ma epolle diete tähhelepannud; agga ma tah-
 „han ennast parrandada: olge ni hea, ja üttel-
 „ge mulle sedda weel üks ferd!“ Kui ta wah-
 pest olli ekfinud, ja ta issa ja emma tedda kar-
 ris-

ristafid, siis ei otsind temma mitte ennast wab-
 bandada, egga püdnud omma süüd wähhenda-
 da; waid ütles: „ma ollen süü allone, ollen
 „nuhtlusse wärt, ja tanhan sedda heal meel
 „kanda, agga ärra olle wihhane mo peäle, kal-
 „lis tadike, olle jäll hea, armas eideke! se ol-
 „leks mulle wägga kibbe, kui teie mind ennam
 „ei armastaks.“ —

Kel nisuggone meel on, se on Jummal
 ja inimeste meelest armas.

Kunningas Dawed ütles (1 Aja rama-
 tus, p. 29 f. 17) „Ma tean, mis Jummal,
 „et sinna süddant läbbikatjud, ja diged wiisid
 „on so meele pärrast.“

Kunningas Salomo ütles (Oppetusse
 sannades p. 2. S. 7.) „Jummal panneb tal-
 „lele oiglaste tdesist asja.“

4, Waene Lapsehoidja.

Üks waene tüttarlaps, kes woera rahwa lapsi
 piddi hoidma; istus ja nuttis. Siis küsis
 perwenaene temmalt: mis sa nuttad? — „Oh,
 „(wastas se waene laps) oh, kui ma mötlen,
 „mis minnust wiimaks peab fama; siis pean
 „ma kül nuttma. Muud kulla lapsed käiwad
 „kolitoas, ja d, piwad monda head asja: ja
 „minna kaswan ülles kui seamditi wäljal. Ma
 „isse

„isfe ollen waene laps, pean teenima, et ma
 „agga leiwa pallokejt kätte saan: kust wottan
 „ma rahha, et ma kolmeistri maksan? Ma
 „pean tuhnuksseks jäema. Ja kes wottab kül
 „tuhnuft omma majasse, kui ta moistlikko in-
 „nimest woib saada? — Ma teeksin heal mee-
 „lel desel tded, kui mind agga kegi se est koi
 „panneks, et ma woiksin middaki head õppi-
 „da!” — Need sannad hakkasid perrenaese süd-
 dame peäle, ja temma mõtles isfe ennese jures:
 „ma tahhan hallastada se waese tüttarlapse
 „peäle. Jummal isfe tahhab, et meil peab
 „lahke meel ollema waeste wasta: ja se on se
 „keigesuurem hea tde, mis meie woime tehha,
 „kui meie kedakid aitame, et ta middaki head
 „woib õppida.” — — Sest päwast astik läl-
 kitas temma sedda last iggal nädalal monned
 tunnid kolutuppa: ja sedda ennam se tüttarlaps
 õppis, sedda truimast ja nobbedamast teggi ta
 tded.

Heita armo, ei mitte ükspäinäs ennesa,
 waid ka woera lapse peäle.

„Kes kehwa peäle armo heitab; se laenab
 „Jehowale, ja se tassub ta kätte, mis ta head
 „teeb (Opp. Sannad p. 19. s. 17.)

5. Tõnno ja Niggolas.

Tõnno olli kui üks tulispaak, ja ei pannud
 middaki tähele: agga Niggolas mõtles igga
 asja ülle järrele, ja panni keif hästi tähele.
 Mõllemad läksid ühhel õhtal moisast kojo, mõ-
 da maanteed. Tõnno läks eel ja Niggolas
 tulli ta järrele. Siis leidis Niggolas üht kal-
 lijt kuld sõrmust. Tõnno tombas jo maggusad
 und pitkaliste pdesa all kulla ees. Niggolas
 ärratas tedda ülles ja jutustas temmale omma
 õnne. Siis hberus Tõnno ommad silmad,
 haikotas ja ütles: „Sedda olleksin minnaki
 „woind leida: wist sedda se Herra kaotas, kes
 „mo wasta tulli.” Niggolas wastas: „Miks
 „sa sedda siis ei leidnud”? — Tõnno ütles:
 „oh! kes woib keif tähele panna”? — Nig-
 golas läks pühha-päwal kirriko, ja laskis rā to-
 lilt mahha kulotada, et ta nisuggust sõrmust
 olli leidnud; ja sai pärrast selle kääst, kes sedda
 olli kaotanud, kümme rubla leidmisse palkaks.
 Tähele panneminne on wägga hea asji!

(Opp. Sannad. p. 4, s. 1, 20, 25,)

Kuulge lapsed, isfa õppetust, ja pange tähele,
 et teie saaksite moistust tunda.

Mo poeg, panne tähele mo sannad pōra
 ommad korwad mo kõnmedte pole:

Lassee ommad silmad otsekohhe watada, ja
 so filma louud olgo otsekohhesed!”

Kui sa middaki leiad; siis ärra pea sedda ennesalle, waid anna sellele kätte, kelle pärralt ta on!

Kül sagedast suurt õnne leiab,

Kes targast panneb tähhele:

Kes suikomises rõmo püab;

Ei ilmas õnne leia se! —

6, Duna Seemned.

Weiße Marri olli ühhe Duna sõnud, ja taktis ka need kuus seemne ümwad mis seal sees ollid, nahka panna. Siis tulli temma wannem wend Jaak kolist, ja ütles temmale: „Kui sinna teaksid, deke, mis minna tean, ei sa sdeks mitte need ouna seemned.”

Marri. Mis sa siis kül tead?

Jaak. Meie kolmeister ütles: „Kui kewad wadel ouna seemned mahha panna; siis woib igga ühhest seemne ümwast, aegamõda üks puu kaswada, kes maggusad ounad kannab.” —

Siis läksid nemmad kahhekeste kapsta aeda, ja külwasid need seemneümwad ühte nurka mahha. Ei läinud monda asta mõda, siis ollid neist illosad puud kaswanud. Jaak olli sel wahheajal moisa aednikkult õppinud, et ouna puud

puud igga kolme asta taggant peawad ümberistutatud sama, kui neist aegsaste ouna tahhetakse, sedda teggi temma, ja aegamõda hakkasid temma puud illosad ouno kandma: ja kui Jaak ja Marri ollid suureks kaswanud; said nemmad ommast kuest pudesi, suurt hulka ouno.

Ühhel süggisel, kui nemmad ouno puist mahha wotsid, ütles Jaak: „waat nüüd, eks ep olnud hea, et sa need seemne ümwad ei pannud nahka?” — „Ja wist! (ütles Marri) Agga eks ep olnud ka hea, et sinna kolis käisid, kus sa nisuggosed head asjad õpistid?” —

Üks hea nou, on kullast üllem!

Ärra arwa halwaks, mis kaswo satab!

7, Wallel on lühikesed jallad.

Ühhel perrenaesl olli kaks last, üks poeg ja üks tüttar. Se poeg olli wägga haige, ja ihaldas süddame kinnituseks monned sõstra marjad süa. Siis läkkitas emma omma tüttart aeda, pdesast marjo noppima, ja keelas tedda, et ta isse neist ei pidant maitsuma, sest et sel astal wägga kasfinaste sõstrad ollid kaswanud, ja et neid agga haigede tarbeks hoieti. Kui nüüd tüttarlaps taggasi tulli; siis küsis

emma järrele, ja tüttar wandus, et temma keelki ei olnud marjadesse puutonud. Agga kui ta suud lahti tegi; siis ollid keel ja mokaad punnased neist marjades, mis ta olli söenud: ja emma andis temmale witsso selle walletamis- se pärrast.

Kes tõtt ei rāki, kui wannemad eh^t ülle- mad tedda küsivad; se walletab.

Walled saamad ifka wimaks awwalikkuks, ja kes walletas; saab nuhtlust.

Kes noorelt õppib wallestama, se wannalt õppib warrastama.

„Zummal hukkab neid ärra, kes walled „rākiwad, ja teotus jāeb wallelikko inimesselle „wiisiks, ja temma hābbi jāeb temmale lõpmat- „ta.“ (ütleb pühha kirri Laul 5, s. 7, ja Sira- ki ramatus p. 20, s. 26,)

8, Emma ja Laps.

Weiße Tõnnis pallus omma emmalt pallokest leiba: siis hakkasid nemmad sedda jurto ajama.

Emma. Heal meelel, pojoke, ma tahhan sulle sedda anda; agga kas sa ka tead, kust meie leiba saime?

Tõnnis. Sinna isse, eideke, teggid lei- wad.

Emma. Tõssi kül, ma wotsin jahho ja wett, seadun taignast, pannin hapnema ja fer- kima,

kima, ja siis sõtkosin tedda; ja siis läks puid tarwis, ahjo kütta, ja kui ta soe olli, siis wali- sin ma taignast, ja nenda said sest sõdamad ja magusad leiwikesed. Wata, mo pojoke, ni palju lähheb tarwis, enne kui jahhust leiwad sünniwad. Agga kust siis need jahhud wälja tullewad?

Tõnnis. Wiljast. Mõlder jahwatab neid weskil.

Emma. Kust siis willi wälja tulles.

Tõnnis. Oh, se kaswab maast ülles: mo taat sedda külwas.

Emma. Ei se külwamine üksi ei piisand. So issa riddi essite kessa kündma, siis sitta peäle weddama, kordama ja ästama, siis see- med külwama, ja maa sisse kündama ja kinni äestama. Agga, kas seka keik olli tehtud, mo poeg?

Tõnnis. Ei weel, eideke, waid teie leika- sidte ruist, siddusidte wihsud, ahtasidte neid parfille, ja pekssidte rehhe.

Emma. Dige kül, mo poeg. — Agga kes teggi siis, et seeme maast üllestouusis? Kes andis kased ja wihma? kes kakis päikest paista, et willi küpseks sai? kes andis meie terwist, ja lastis meie tõed siggida? kes kaitses meie majad ja põllud keige kahjo eest? — Sedda ei woinud sinno issa, egga ükski muu inimenne tehha. Agga waata, mo pojoke: keikil inni- mestel

mestel on üks suur, näggematta Jesa, kes neid wägga armastab, ja nende eest murret kannab. Temma nimmi on Jummal. Se Jummal, ehk se näggematta Jesi, teeb meie heaks keif sedda, kuhho meie joud ei jätka, sest et meie wägga rammotumad olleme. Meie ello, ja keif head osiad, mis meis on; saame meie temmalt. Seddaki leiwap. llokest ei saaks sinna kätte; kui Jummal ei annaks. Ja temma ei tahha meilt keige omma heateggode eest, mid-daki muud, kui et meie tedda sannawotlikkust peame auustama, armastama, ja end temmast rõmutama. — Kui sa tahhad, mo laps; siis tahhan ma sulle eddaspidi ennam Jummalast juttostada. Zulleta sedda mo meele.

Tõnis. Tee sedda, kallis eideke! magus on mul sedda kuulda. (Laulo ramatus p. 65, s. 10. 11.)

9, Ammet ei küssi leiba.

Kui Hans alles poisike olli, siis kais temma keige suurem himmo, aednikko ammeti peale: ja kui ta kewwadel moisas waimuks kais; siis panni ta tähhele, ja õppis, kuid aednik ouna puud istotas ja patis ja harris. Kui ta suuremaks kaswas, sai ta haigeks, ja se haigus teggi tedda seest wiggaseks, et ta ei joudnud enam poldo harrida. Müüd olleks ta piddand kerja-

ma.

ma, kui ta müüd ühtegi ei olleks moistand. Agga ta olli õppind, kuid auna- ja maria- puud piddid harritama; se pärrast wottis Herra tedda moisa, rohhoaja hoidjaks, ja ta sdi head leiba omma otsani.

Mis ma noorelt õppisin, se ei küssi mult leiba: agga woib mulle wannal eal suurt kaswo saadta.

10, Einno-Pessad.

Maus otsis keif linno pessad kulla leppikus läbbi, püdis wannad linnud pessade jures, ja piinas ja pikistas linnud ni kaua, kunni nemmad surrid. Sest se tulli, et keif linnud selle kulla jurest ärrahawwisid, ja kewwadel kui keif pdesad linno laulust kiljastasid, ja keif rahwas se ülle rõmus olli; siis olli selle kulla ümber keif kurb ja waitne. Agga se est ollid ka seal ümberkaudo sumwel ni paljo ussid ja puddolae si, et ei jäend lehte pdesa: ja rahwote ei saand marjo egga kapstad. Sest Jummal on keif tarkaste ja kaswuks seadnud. Pissokessed linnud laulwad kennast, ja sõwad omma poegadeka paljo ussid, mis müido lehtedelle ja kapstadelle suurt kahjo teewad.

Jummal tõstis innimest wallitsejaks keige lomade ülle, ja andis temmale lubba, neid omma tarbeks tappada: agga inimenne ei tohhi

neid

neid piinada, egga wallatusse parrast tap-
pada.

II, Takkusse Paul.

Jesand Jummal, õnnistaja,
Keige wigga Idppetaja!
Tännades sind üllendame,
Sinno heldust õnnistame.

Sinna meie hädda näggid,
Armust meie abbi teggid,
Häddas meie heldust näitsid,
Rohke rõmoka meid täitsid;

Wilja wäljal siggitasid,
Meie waewa õnnistasid.
Bankrid wingosid, kui kandsid.
Rikkust, mis meil põllud andsid,

- Oh et meie rõmustades,
Sinno armo mällestades
Sinno sanna kuuleksime,
Laiskust ikka wihsaksime!

Heldust meie Jummal näitis,
Armo meie peäle heitis;
Nenda peame end näitma,
Waste peäle armo heitma.

Jummalad se hästi tännab,
Kes ta armo meeles kannab:
Kes ka heal meelet jaggab,
Rikkusest mis Jummal jaggab.

I2, Mängidest ja rõmustamisest.

Kui Hans, Niggolas, Mihkel, Peter, Tri-
no, Eiso, Madle ja Ello alles lapsed ollid;
siis mängisid nemmad, kui neid kolitoast lahti-
lasti, ja kui illus ilm olli, wahhest monda tun-
di. Wahhest üks neist laulis, ja tõised tant-
sifid: wahhest nemmad laulisid keif ühtlase,
ühhe illosa puu warjo all. Kui need poisikes-
sed kurni lõiwad, ehk kiiista jooksid, ehk woit-
lesid; siis pannid nemmad riidet seljast mahha,
et nemmad neid ei rikkus. Tassasemad tüt-
tarlapsed waatsid nende mängide peäle, ja kiit-
sid sedda, kes tõist woitis. Agga ilmas ei
kuuldut neist, et nemmad wihsa parrast olleksid
ridlenud ehk taplenud: egga pühherdant nem-
mad riidedeka mudda sees: egga lainud nem-
mad

mad päewa ajal allasti wee siise ujoma. Uo-
minne on hea terwiselle, ja puhhastab ihho
tolmuft. Kui nemmad tahtsid ujoda; siis teg-
gid nemmad sedda õhtal pimmedas, ehk otsifid
üht nisuggust kormalist paika, kus rahwas neid
ei nähnud allasti. — Ja nenda jäid nemmad
ikka terweks, ja ollid rõõmsad, ja iggamehhel
olli hea meel, nende hea laste laitmatta rõmus-
tamisfed nähhes.

Keikil innimestel on lubba, ennast moislil-
kul wiisil rõmustada: agga hull illo ja mäs-
minne on keeldut.

Uks moislilik innimenne otsib rõmo ja hinge
jahhotamist, et ta sedda parremast ja rõõmsa-
mast pärrast omma tõed woiks tehha. Agga
se olleks jölle, kes ikka jahhotamist takkanouaks,
ilma tõed teggematta.

Olle moislilik kui sa ennesalle hinge jahho-
tamist otsid; siis woid sa ennast ikka rõmus-
tada.

13, Weike Warras.

Weike Peter olli wähhest omma wannemadte
ja wendade taggant, monda wähhest asja war-
rastanud. Uksford leidis temma emma tedda
warrastamast: ta ütles sedda issale, ja nemmad
piddasid nouu, sedda pahha last hästi nuhhelda.
Peter nuttis kowwaste ja wabbandas ennast,
üttel-

ütteldes: „egga ma suurt asja olle ärrawarras-
”tanud” — Agga temma moislilik issa wastas
„temmale: selle pärrast ma sind kowwaste
„nuhtlen, et sinna tühja palja asja wõttes, ei
„õppiks, suuremad asjad warrastama, ja se
„läbbi wõlla peäle ei saaks”.

„Kel algmisses julgust kül on, üht ouna
„ehk marja warrastada; kül se wiimaks rah-
„hasseki putub, kui ta agga selle kallale peäseb.”

„Eddaspiddi ärra sa putu ühhesseki asja,
„ilma selle lubbata, kelle pärrast ta on”!

Teie ei pea mitte warrastama! (ütles
Jummal, 3 Moos. p. 19. s. 11.)

14. Rahhesuggosfed Wennad.

Rarel auustas ommad wannemad, sest ta kuu-
lis nende sanna, ja kandis ikka hoold, et ta
nende meelt ei pahhandaks. Agga Klaus teggi
mis ta meelest hea olli, panni õppetaja head
nomimissfed naeruks, ja ei holind wannematte
sannast ühtegi, ja teggi omma tolwaste kõmbede
läbbi omma wannemadtele monda tülli ja mee-
lehaigust.

Kui nemmad nüüd mollemad täieks meh-
heks saiwad; siis wottis moisa wannem Karlid
ennesalle kutsariks. Seal moisas wottis ta en-
nesalle ühhe hea ja warma naese, sei hõlpsal
wiisil

wiisil omma leiba, ja ellas rõmsad päevad, senni kui ta pea halliks läks. Kui ta nüüd wanna olli; siis lastis Herra tedda moisast lah- ti, ja andis temmale head ello asfed ja maad, kus temma omma naese ja lasteka rahholiste ellas, senni kui surm tulli tedda korristama. —

Agga Klaus jäi ikka tuhnuks, ja ei moi- stand egga wiitsind tōed tehha. Tedda pandi ikka sullaseks santi tallopoegade jure, sest ükski hea majamees ei tahtnud tedda wastowōtta. Wimaks läks temma sigguriks; agga ei seki halv ammet joudnud tedda toita. — Kui ta wannaks sai; käis ta kerjamas Karli ukse ees. —

Nuosta isä ja emma, ja kuule õppetaja fanna, et sinno käsä hästi käiks. (ütleb Jum- mala fanna)

Kui hõlpsalt tahhad leiba süa;

Siis olle kerme õppima,

Ja ärra ilmas laiskust püa!

Ei ükski tuhnuft ihhalda. —

15. Pui-Rikkujä.

Hans teggi heal meelel tühja tōed ja koerust. Kui ta wahhest seppa pajas käis, kirwest ehk sahla larrastamas; siis ei jätnud temma üht-
ki

ki noort puud ilma putomatta, waid katsus ik- ka kore külles, kas kirwes ehk saht tarraw olli. Moisawannemad ollid kahhe pool teed lastnud puud mahha istutada, ja nende meel olli ikka haige, kui nemmad neid koritud leidfid. Nem- mad pannid sepärrast wahti puude jure, ja se tabbas Hanso puude kallalt, ja wottis tedda kinni. Temma sai hirmsaste nahhapeäle, ja pididi peäleki need rikkotud puud, ommast pal- kast maksma. Siis ütles Hans: „egga minna „üksi sedda kahjo olle tehnu, mu rahwas ka on „puid korinud.“ — Agga moisawannem was- tas: „sind olleme meie tabband, ja mitte neid „tōisi: olled sinna tōisi näinud puid koriva; „siis ollefid sinna sedda piddant ilmutama, ag- „ga mitte nende pahhad kumbed õppima“!

Misuguste kelmide koeruse läbbi, lähheb monni hea asä raisko, mis muido korda läh- heks.

Hoidke ennast, kurja ja tolwaste innimeste wiisid wōtmast; muido teie nahk peab wahhest ka sedda kahjo maksma, mis mu rahwas enne teid on tehnu.

Ärra kaetse kurja innimesi, ja ärra ihhal- da nende jures olla! (Õppe: sannad p. 24. f. 1.)

16, Lastelle lähheb moistlikko rahwa õp-
petus tarwis, et nemmad rummalaks
ei lähhe.

Meike Simmo olli wahhest wanna rummala
nacste juttud kuulnud, ja need ollid tedda ar-
raks tehnud. Agga temma isä olli üks moist-
lik mees. Ühhel pühapäwal läks temma tõise
küllasse, omma onnopoega katsuma, ja wottis
Simmo ennesa kasa. Taggasi tulles wivisid
nemmad ni kaua, et päike jo olli lüjale läinud,
kui nemmad alles tee peäl ollid. Taewas olli
selge, ja kuu tärra toussis nende selja tagga.
Simmo waatis ennesa ette mahha, ja näggi
seddamõda kui ta käis, ennesa ees middaki
musta liikuwad. Siis ehmatas ta wägga,
hakkas omma isä kädte finni, ja küssendas:
„Taat, taat,! ennäh koddokälad“ — Isä
kõstis: „mis rummala jutto sinna ajad? Kus
„on sinno koddokälad“? — Simmo näitis
sõrmeka mahha, ja ütles: „näe, näe, seal ta
„liikub“! — Isä näggi, et se temma enne-
sa warri olli, mis kuuwalge maa peäle warjas,
ja ütles: „sedda koddokälad tahhan ma warji
„so kätte tua: seisa paikal“? Müüd läks tem-
ma ni kaugele eddasi, kunni ta selle warjo pea
otša sai, siis pöras temma ümber, ja tulli otse
selle warjo kohhal Simmona pole. Simmo
hakkas warrijema, kui ta näggi, et se must
temma

temma isä rinna ees, ikka suuremaks ja suure-
maks kaswas. Müüd seisis isä temma ees,
ja ütles: „säh müüd omma koddokälad! wotta
„tedda finni“! — Simmo ei tahtnud algmis-
ses: agga isä käeso peäle sai temma julgeks,
hakkas keigest wäest, mollemadte käreka finni,
ja ei saand ühtegi muud kätte, kui omma isä
wammust. Siis hakkas isä naerma ja ütles:
„waat mis rummal pois sa olled! Põra üm-
„ber, ja wata ennesa tahha, seal paistab ku-
„walge! küllab sa wahheit koddokälad piro-
„gusel mängisid ja hüppasid, ja ollid rõmus
„nähhes, et so warri seina peäl tantsis. Den-
„da kui pirowalgus pimmedas, warjo nende
„asjadest teeb, mis walgusse ette tullewad;
„nenda teeb ka kuu walgus, ja igga walgus.
„Sepärrast, mo poeg, õppi hästi tähhele pan-
„nema, et sa wahhed ikka teeksid, asja ja
„warjo wahhel: ja ärra lasse ennast rumma-
„la rahwa juttodest ekitada, üht asja karima,
„mis ilmas ei olle olnud, egga ühheleki woi
„kahjo tehha“.

Wägga õnnis on se innimenne, kes tar-
kust leiab, ja se innimenne, kes moistust kätte
saab. (ütles Salomo Opp. Sannades, p. 3.
f. 13.)

17, Kuida sa asja ajad, nenda ta korda lähheb.

„Ei tea kust se tulleb, (ütles Tomas) ei mo „piddo lähhe milki wiisil korda: ma ollen ikka „tuskane, mu rahwäke mind ei armasta, ja „saggedaste ma saan nahha peäle”. — „Sed- „da tahhan minna sulle älda, (wastab Peter) „kust se tulleb: sinna olled laisk tdeteggia, sin- „no südda tunnistab, et sa paljo koerust teed, „sinna kannad waeno ommas süddames mu „rahwa wasto, ja sinno teggud on saggedaste „nisuggosed, et wannemad neid peawad nuht- „lema. Selle wiisika ei tohhi sa tdist luggo „loota: sest kui sa nenda ommad asjad ajad; „siis ärra panne immeks, et nemmad nenda „korda lähewad.”

(Sirak ütleb, p. 7. s. 1. 2.) Ärra tee Kurja, siis ei saa kurjus sind kätte: seisa rah- ho sest, kes ülle kohrone, siis lahtub ülle koh- tone so jurest ärra.

18, Hiire Lõks.

Ues wanna ja üks noor hiir hulkosid ümber ühhe hiirelõks, ja selle raswa hais, mis seäl sees olli, hakkas nende nennasse. Se wanna hiir püdis kawa selle raswa kallale saada, üma et temmal tarwis olleks, lõks sisse menna: sest

sest jo ta küs enne olli näinud, et tõised hiired senna sisse ollid finni jänud. Kui ta nüüd sedda raswa kätte ei saand; siis läks ta ärra. Ägga se noor hiir ei wotnud kawa järrele mdt- telda, waid läks kohhe lõks sisse, ni pea kui ta ust leidis, ja hakkas ahnest sedda raswa nah- ka pannema. Seddamaid kui ta raswa külge puutus; langes üks temma taggand finni. Kui ta koht nüüd täis olli; siis tahtis ta jälle wälja menna; ägga üks olli finni. Küs ta pü- dis iggast nurkast wälja puggeda; ägga ei peäs- nud, waid piddi pärrast nälga surrema.

Wannus saatab tarkust, ja õppetab kahjo eest hoidma: ägga nennatarkus ja rummalus, on need asjad, mis noort rahwast saggedaste äppardusse sisse saatwad. Sepärrast ei peaks se, kes noor on, mitte omma ennesa tarkusse peäle julge ollema, sest et ta isse-ennast ei jowa tallitseda.

(Sirak ütleb: p. 3. s. 27.) „Ühhe sure- „lisse tühja arwamiselle ei saa õhto, sest kur- „jusse taim on temma sees juurdonud”.

Wägga suur õnn on se noore rahwale, et wanna inimeste õppetused ja noomimisjed neid kahjo eest hoidwad.

Kes end annab noomida, se ei satto kah- jusse: ägga se nennatark, kes õppetust pdsgab; lähheb raisko.

19, Moistlik Emma.

Marril olli paljo lapsi; agga temma heidis ennast tarkaste, et ta üht last enam ei armas-
tand, kui tõist. Kui wahhest ühhel lapsel illo-
sam näggo olli, kui tõisel, ja kui se laps wallato
ja tigge olli; siis ei andnut ta temmale armo,
waid nuhtles tedda kowwaste. Sest temma
ütles ennesa meeles: „Zummal on mulle neid
„lapsi keif andnud: igga üht Zummal minno
„käest jälle küsib. Armas Zummal, anna
„mulle diged moistust, et ma jouaksin neid kas-
„watada kolbolisiks innimesiks!” — Kui
üks temma lastest surri; siis olli ta südda kurb,
agga temma ei läinud jölkedaks. Temma teggi
keif mis ta agga joudis tehha, et ta omma laps-
e igga pitkendaks; agga kui usk enam ei ait-
nud; siis kiitis temma Zummalad, ni pea kui
walli kurbdus temma süddamest sai lahkonud.
Sest temma ütles: „egga mo laps sepärrast
„huffas olle, et ta surnud on. Ma tean Zum-
„mala sannast, et hing ei surre, waid ühhe
„parrema ja iggawesse ello pärrib”. — Tem-
ma näggi ka rõmo omma lastest, ja nemmad
kaswasid kolbolisiks innimesiks.

(Sirak ütleb. p. 30, s. 2.) „Kes omma
pojale hirmo annab; saab temmast rõmo tun-
da, ja temmast titeldakse tutwade seas.

20, Jomakoer.

Niltri Jaan ja Matsi Udo, läksid kahhekste
moisa asja linna. Jaan olli kaunis maja-
mees; agga Udo olli üks jomakoer. Koddunt
ärramennes maenitset Jaan Adut, et ta ennast
jomisse eest hoiaks, sest et nende Moisa wannem
walli mees olli, ja Udole üht hea nahhatäit olli
tootand, kui ta ommad asjad viete ei ajaks.
Agga Udo wastas: „egga selg kaero kaswata:
„ja egga mees nahhatäiest ei surre”. — Eesi-
misses kdrtsis, tee peal, kus nemmad hobbo-
si puhkasid; hakkas Udo suud silmad täis lakko-
ma, ja jobnust peast sai temma ülbeks, ja hak-
kas tõiste teekäia rahwaka riido: need peksid
tedda arnotummalt. Agga ei Udo sest weel
tarkemaks saand. Kui nemmad demajale sai-
wad, siis tassus Jaan keige esmalt omma lo-
just, panni kaerakotti warjole, et lojufsed kallase
ei peäsnud, ja siis läks ta sisse leiba wõtma ja
maggama. Agga Udo wõttis esmalt part
suutäit wiina pohmelust, ja siis wast läks ta
hoost tassoma. Jobnust peast jättis ta kaera-
kotti suud kinnipannematta, ja läks tuppä. Et
ta südda leiba wasto wõtnud, sest et pea pöris:
sepärrast hakkas ta nüüd jälle uest joma, ja ei
tu nud olle kanno jures keigel desel und temma
filma. — Hommiko puhtel tousis Jaan ülles,
jotis ja tõtis omma hoost, ja tassus omma koor-
ma

ma järrele, kas keif weel paikal olli, ja leidis keif hästi. Agga Ado kaerakotri ollid kitsed tühhendanud, ja temma leiwa kotti ollid sead lõhki kiskonud, ja teeroga nahka pannud. Ado piddi niud pitkali heitma maggama; agga Jaan wiis tedda pool wäggise wälja, hobbofi rakkendamä. Mis nou olli Adul? — Temma naeine olli temmale pari rubla rahha kasa andnud, et ta se est krasid ja ühhe wokki piddi linnast tooma. Ado ennesa monni tibbo rahha ollid jomistefka orsa saanud: ei temmale jänud muud noud, kui et ta naese rahhaka jälle kaero hobbofelle ja leiba ennesalle piddi ostma, sest et pitk tee weel ees olli. Sel päewal olli suur pakkane ja tuusk: sepärrast wõttis Ado weel monne suurtäit wiina külma wästo: heitis kummoliste koorma peäle: ja nenda hakkasid nemmad eddosi minnema. Kui nemmad wäbbe maad said káinud; siis uinus Ado maggama. Omma kaerakotri olli ta jobnust peast santistse kinnipanud: se kaddus tee peäle, ja suur külma wõttis temma mollemad jallad ärra. Jaani jalga ka külma hakkas kinni; agga ta olli selge mees, ja jaksis josta, et külma ei saand temmale liiga tehha. Kui nemmad sõetmisse paika tullid siis ärratas Jaan Adud ülles; agga se ei saand jalga alla, sest nemmad ollid tuimad. Ei olnud ta kuifi kawa sojas toas olnud; siis hakkasid temma jallad hirmsaste wallotama ja paisetama,

ma, et ta ei jaksand maast liikuba. Jaan teggi temmale weel sedda sõbbrust, et ta temma hoost tassus: agga kaero ei saand se waene lojus, need ollid kaddonud, ja Jaanil ep olnud ka ennam, kui ennesa tarbeks. — Nenda láksid nemmad ikka wäbbe hawalt eddasi: agga ei Ado saand tarkemaks, waid joi ikka wiina peäle, et ta jalgade wallo unnostaks. Kül olli Jaanil ausal mehhel tülli, selle koeraka.

Linnas teggi Jaan keif ommad asjad selgekse; agga Ado ei teadnud taewast egga maast. — Taggasi minnes panni Jaan keif kallimad asjad omma koorma peäle, ja muud tühja paljast asja panni ta Ado ree peäle. Tee peäl wäsis Ado hobbone ärra, sest et ta náлга olli náinud, ja Jaan ei woind tedda oota, waid láks eddasi, ja jättis tedda mahha. Kui Jaan kajo sai; teggi ta arro ommast teekáimistest, ja juttostas keif, mis luggo temmal Adoka olli olnud. Moisawannem olli wägga rahhul temma asja ajamisefka, ja andis temmale üht rubla meeleheaks.

Kaks päewa pärrast, joudis ka Ado kajo. Ni kawa kui temmal weel rahha tenga hinge tagga olli olnud; olli ta jonud: agga kui se sai lõppend; siis wast hakkas ta pea selgineema. Niud leidis temma, kuida temma jallad ollid hukka láinud: sest nemmad ollid táis hawo, ja külma, ja weel ennam wiinawibha olli

olli nende sisse mennud. Moisa asjad mis ta
 peal olli; olli ta muist lastnud kadduda,
 muist raisko menna. Kõl olleks ta nüüd, nen-
 da kui muuki kelvide wiis on, paggo lainud;
 agga temma jallad ei kannatand sedda mitte.
 Ei jäend temmale muud noud, kui et ta hillo-
 keste toja pole läks: sest ta mõtles: „Kes teab,
 „ehk Herra jättab mulle andeks, kui ta näeb,
 „mis willets ma jo ollen”. Siiski ei julgend
 ta mitte warsti moisa menna; waid läks omma
 kullasse. Ni pea kui Herra kuulda sai, et ta
 seäl olli; siis läkkitas ta temma järrele. Ado
 tahtis ennast seka wabbandada, et ta haige
 olli; agga Herra lastis tedda wäggise moisa
 tua. Nüüd pididi ka temma arro teggema om-
 mat teekäimisest. Kõl nüüd waese mehhe
 louad wärrisefid: ja ta tahtis ennast wabban-
 dada, et keik äpp rous kũlma süü olli. „Agga
 „Herra küsis temmalt: miks siis Piltri Jaan
 „ommad asiad ni hästi wois ajada? Miks siis
 „kõlm temmale liiga ei tehnuud”? — Selle küs-
 simisse peäle ei teadnuud Ado middaki wastada:
 sepärrast lastis Herra tedda aita jure wia, ja
 tedda nenda nuhhelda, et ta seest wiggaseks sai.
 Ado naeselki ei olnuud halle meel temma pärrast,
 sest et ta temma rahha olli ärra pillanud: waid
 ütles: „se kullus sulle, miks sa ei wotnud hea
 „rahwa sanna kuulda”? — Peäleki wottis
 Herra tallo Ado käest ärra, ja ommast wähhes-
 sest

sest warrandussest pididi temma need asjad
 maksma, mis ta olli lastnud raisko menna.
 Siiski hallastas Herra temma peäle, ja maksis
 welskeri, et Ado omma jalgade hawadest ei pida-
 pand surrema. Agga welsker ei woind tem-
 male muud abbi tehha, kui et ta temma labba-
 jallad alt mahha leikas. — Nüüd pididi Ado
 keige omma ello aja, tũfade peäl ja karkode
 nojal, waese wiisil kerjamas käima. Agga se
 sai pea ilmsiks, kuidas Ado ommad jallad olli
 kaotand, ja wäga wähhes innimesesed hallastasid
 temma peäle. Nüüd olleks ta kõl wahhest suu-
 tait wiina wõtnud et ta omma murred ja willet-
 sust ärraunnustaks: agga ei temma tohtind til-
 kokeslki wdita, sest et ta seest wiggane olli, ja
 wiin temmale hirmsa wallo teggi. Wiimaks
 tappis nalg tedda ühhe aja äres.

Sefinnane jutt woib meid õppetada, mis
 hirmus luggo innimeselle tulles kes jomisse
 ammeti ülleswottab. Se on üks rahha wiis,
 kelle nuhtlus, Jummal seadusse järrele, itka
 jalla peält järrele tulles.

Lapsed, hoidke ennast wiina jomisse eest,
 kui tulle eest!

(Salomo ütles, õpp. sannades. p. 23,
 s. 21.) „Lakkoja ja prassija saab waeseks: ja
 „tulkominne teeb, et peab ride-hilspud selga
 „pannema.”

21, Hea assi on, Jummalala peäle loota.

Karel olli kahhe täistkümme astane pois, kui temma emma surri, kes lesse põlves tühjal ajal, isse ennast ja omma poega waese wiisil olli toitnud. Kui temma surri, siis maksid Moosawannemad puserki ja haua rahha, ja hea kulla rahwas wiis tedda mahha, ilma mattukse jobuta. Kui nemmad tedda said mulda pannud; siis käis Karel kullas, healt rahwalt leiha pallumas, ja pakkus ennast igga ühhele, kes temmale middaki andis päiwiliskeks, kui tedda agga kegi tahtis piddada. Se jures lotis ta Jummalala peäle, kes temmale ello olli andnud, et ta tedda ka eddaspidi mahha ei jättaks: sest temma olli tedda heaks ristiinnimesse lapses üleskaswatanud. Wiimaks kanas Jummal Moosawannema süddant: se wõttis tedda omma noore pojale poisiks. Kui se noor Herra ni suureks kaswis, et temmale üks kolmeister woeti, siis sai Karel lubba, ka selle kolmeisteri jures käia, ja temma õppis monda head asja. Kui Doorherra mehheks sai kasivanud, ja reisisima läks; siis sattus ta üksford morsukade sekka: agga Karel peästis tedda omma truusse ja julgusse läbbi, nende kimpust. Se est panni Herra tedda pärrast junkro assemelle; sest ta moistis hästi kirjutada, ja olli peäleki moistlik ja truu mees.

Eoge

Loota Jummalala peäle, sest temmale on se lerge assi, kehwa rikkaks tehha.

(Sirak ütleb p. II, s. 21.) Jõsanda and jäeb jälle nende jure, kes Jummalad kartwad.

22, Hea Umardaja.

Kaddri olli teenimas ühhe kurja tallo rahwa jures, kes temmale kassinast süa andsid, ja ifka soimasid ja lõiwad. Kaddri olli waene, agga jummalala kartlik laps. Temma pallus saggedast Jummalad ja ütles: „Oh sinna armas Jummal, kána ommetiggi, kui se sinno hea tahtminne on, minno perrewannemadte süddant minno pole, et nemmad minno wasto ni kowwad ja armotummad ei olleks! Nagga kes teab, ehk willetsus on mulle tullosam? Kes teab kuida ma head päewad kannaksin? Ehk minna wahhest uhkeks ja wallatumaks lähheksin, kui mo kassi hästi käiks! Sinna sedda keigeparremast tead Jõsand minno Jummal! Anna mulle kannatlikko süddant, ja ai ta mind, et ma ifka truu ollen, ja warm tõele, kui ma ka santi palka se est saan. Kõl sinna Jõsand keik hästi teed, ja ommal ajal mulle rõmo annad”.

Üks wanna rikkas ja hea lesi naene, panni tähhele, et kaddri nisuggone hea laps olli; se pärrast wõttis ta tedda ennese jure. Ja et tem-

tem-

temmal ennesal lapsi ja pärrijad ei olnud; siis pärris Kaddri wimaks keif temma warrandust.

Jummal tunneb diged rõmo tundi, temma teab millal se meile tullus on.

23, Hea Sullane.

Nebo Mart olli haige, ja pididi sepärrast keif maja murred ja tōed, sullase hooleks jätma. Üks nurjato sullane olleks nüüd ilma järrele kulajad, holetumaks ja laisaks lainud: agga Marti sullane ei olnud sesuggone; waid temma olli nüüd kahhewōrra warm tōele, ja kandis suuremad hoold, et ta keif hästi teeks; Wahhest ütles ta isseennesa meeles: „oot, oot! „kui mo perremehhe südda peab rõmus ollema, „kui ta mo truust nähha saab. „Kui temma „usfinaste pärrast omma haigust jälle kōssub, „kui ta keif hästi leiab, ja ei tohhi ennast wiha „hastada.” —

Mart sai pärrast terweks, ja kui ta leidis, et sullane ni hästi olli maja piddand; siis andis ta temmale omma tüttart naiseks, ja wōttis tedda koddowäiiks. Martil ei olnud poega; sepärrast, kui ta surri, siis sai temma wäimees perremehheks, ja pärris keif temma warra.

(Jesus isse ütles: Matt. p. 25, s. 21.)
„Sinna hea ja ustaw sullane, sinna olled wäheheses

„heses ustaw olnud: minna tahhan sind ille „paljo panna”.

(Sirak ütles: p. 7. s. 22.) „Ühhe hea „sullase peab so hing armastama”.

24, Laste Paul.

Heal meelel tahhame,
Wennad, kōli menna!
Meie õppetaja, se
Kannab hoolt, et semma
Tusl ja tüddimus ei saa:
Temma sanna hakkab pähha:
Kergest woib seal õppida,
Kes ei püa koerust tehha.

Kui siis suureks kaswame
Käib meil ikka hästi
Kässi, kui ka prukime
Taewa anded hästi. —
Kes siin wannemadtele
Tōeka püab digust tehha;
Wannemadte käest saab se
Ikka jälle digust nähha.

Keik meil tulleb Jummalast,
 Dnniäta need sannad,
 Jummal, mis maast maddalast
 Sa meil kuulda annad!
 Kül siis meie kulla sees,
 Head kumbed tunnistawad,
 Et sind truißt iggamees,
 Ja ka lapsed auustawad.

25, Karjane.

Uhhel hommikul, kui taewas selge, ja wägga hea ilmoke õili; ajas üks karjane omma karja ennesa ees metsa. Temma lõppetäs ühhe waimolikko laulo luggemasi: sest temma ei läinud ial koddund wälja, ilma omma lauloramoto kasa wotmadte. Siis ollid head mõtted Jummalale peäle temma süddames tõusenud.
 „Jummal! (ohkas ta ennesa jures) Jummal, sinna olled wägga auolik ja helde! Mis illus on keik, mis sinna olled tehnuud! Mis dnnis ollen minna, et mul woimust on, sind kiidta!
 „Minna ollen siin üksipäinis; agga sinna Jsa sand näed ja tunned mind. Müüd tahhan minna ka truißte omma ammeti üllespidada: ma tahhan püüda kahjo ärrakända, ja head tehha: sest se on Jummalale tahtminne. Ja „ mis

„ mis läbbi woin minna waene omma tä: no „ Jummalalle parremast üllesnäita, kuid seläb „ bi, et ma süddamest temma sanna kuulen”. —
 Ja sest päwast astik, ei olnud temma ilmas joude, nenda kui kül mu karjaste ja ldrä-laste wiis on; egga heitnud maggama, mis läbbi wahhest lojuksed ausa rahwale suurt kahjo teewad: waid, kus ta ühhe aja auko leidis, seal wõttis ta witsõ, ja kohendas sedda: ehk ta otsis head rohhud ülles, ja koggus neid kokko: ja kui weistelle wahhest haigus külge tulli; siis andis ta neile neist rohtodest, ja Jummalale abbi läbbi saiwad nemmad terweks. Ühhe sannaka, temma püüdis keigest wäest head tehha. Se olli siis küllarahwa meele pärrast: ja nemmad ei lastnud temmale ühhesteki asjast puuto olla, kui temma jo wannaks, ja rammotumaks sai.

See tõed, ja pallo Jummalad!

(Sirak ütleb: p. 31, s. 26.) „Keik omma „teggude sees olle udris, siis ei juhto sul ühte „gi wiggadust”.

26, Lahke süddameka Laps.

Üks kerjaja ütles ühhe wabhatmehhe lapse wasto, kellel iggas käes üks leiwatük olli: „ armas „laps, mul on nalga hädda käes! jagga min „noka omma pißsema leiwä pakka poleks”! —

Ja se laps andis temmale omma suurema lei-
watükki hopis, ja olli rõmus nähhes, kui se
kerjaja sedda maggosa suuka spi. Siis ütles
se kerjaja: „nüüd olled sa mind waest näigast
„soemud: Jummal õnnistago sind se est, sin-
„na hea laps“! — Ja kui se laps suureks kas-
wis; siis käis temma käsfi hästi.

Jummal tasub saggedaste jo siin maa peal
nende kätte, kes head teewad ja liggimest arma-
stawad.

27, Tännalik Poeg.

Karli keige suurem himmo temma lapse eas,
käis se peäle, et ta tähhele panni, kuidas põldo
digel ajal ja diete pididi harritama. Kui ta
mehheks sai; woeti tedda moisa kubiaks: ja et
ta sedda ammeri hästi ja truiuste üllespiddas, ka
seal jures olli õppind kirjotama; siis panni Her-
ra tedda wimaks junkrüks, ja andis temmale
suurt palka. Noorelt olli temma õppinud, kas-
sinaste ellama; sepärrast ei woind temma keif
omma palka kullutada, waid temmale jäid iggal
astal monned rublad järrele. Siis tullid tem-
ma waene wanna isä ja emma temma meele,
ja temma läkkitas neile iggal kuul rahha, et
nemmad palkalisfi woisid piddada, kes nende
est moisa päiwi teggid — „Se on minno kei-
„gesuurem rõdm (ütles Karel wahhest) kui ma
„mõt-

„mõtlen, et mo isä ja emma, wannal eal,
„minno läbbi hõlpsad päwad ellamad, ja et
„minna sedda head, mis nemmad minnole on
„tehnud, ühhelki wiisil woin tasuda“.

(Sirak ütles p. 3. s. II. p. 7. s. 28. 29.)

„Laps, olle abbiks omma isäle temma wan-
„nusses, ja ärra kurwasta tedda temma ello
„ajal. Nuusta omma isä keigest süddamest,
„ja ärra unnošta omma emma lapse waewa.
„Mõtle et sa neist olled sündinud, ja mis woid
„sa neile jälle tasuda, nenda kui nemmad sulle
„head teinud“? —

28, Kadde nabori Naene.

Ühhel perrenaesl olli hea tallo, ja weiksed,
et ei woind tõisel parremad olla: siiski ei so-
wind ta ühheleki innimessele middaki head.
Õhtal, kui karri kojo tullid, siis astus ta wer-
rawa suhho, ja wihhastas ikka ennesa süddame
sees, kui üks kaunis lehm möda läks, mis na-
bori pärralt olli. Kui ta wäljal head linnad
näggi, mis temma pärralt ei olnud; siis ütles
temma: „ei moista minna mitte, kuidas need
„innimesed sedda teewad: keif siggid neile,
„ja lähheb hästi londa.“ — Siiski ei saand
temma kaswo fest, waid teggi ennesalle peäleki
kahiõ. Gest, et ta ikka tigge olli ja riidles;
siis olli ta ka ikka haige seggane. Ühhel korral
C 3 kuulis

Kuulis temma, et küllakubja naene, ühhest wannalt täddilt, olli sadda rubla pärinud: seülle wihhastas temma nenda, et ta sest soja tõmwekse langes, ja ärra surri, omma parrajal eal.

(Siraf ütleb p. 14, s. 8, 9.) „Kurri on „se, kes silmaka kadde on nähhes, silmad ärra- „põrab, ja tõised põlgab”.

Liggeda üllekohhus ei siggi!

29, Sõbber Häddas.

„Wadder! minno tõised hobbosed on teerei- „sul, ja se mis mul koddõ on, sai tanna rabba- „tud. Oh et mul üks sõbber olleks, kes mo „külwatud hernerd maa sisse kinnaks, et taewa „linnud neid ärra ei sde. Olle mehheks, wad- „der, ja tee mulle abbi, ühheks poleks päewaks „agga: sinno hernerd on jo maas”! — Nen- „da rakis Hans, Kristiani wasto: ja Kristian kulis temma palwe, ja aitis tedda. Sest ajast olli Hanso meel wägga hea Kristiani wasto, ja ta kiitis tedda saggedaste, et ta tedda sel korral häddast olli peästnud.

Kes häddas meile abbi teeb; se on bige sõbber.

(Siraf ütleb p. 6, s. 15.) „Üks ustaw „sõbber on üks tuggew warjopait; kes tedda „leiab, se leiab dnmistusse warrandust”.

Kellel

Kellel abbi tarwis lähheb, se peab alland- kikkult abbi palluma: ja ei pea pärast unno- stama, omma tannalikko süddant sellele üllesnäita, kes temmale abbi teggi.

30, Riidleminne satab rahwast raisko.

Ühhe külla rahwas olli kaua aega rahho seeb ühheskous ellanud, ja keif nende tallo-assi olli hästi korda lainud: agga se külla olli kahhe wala jäwele, ja nende pallud ja heinamaad ollid seggamiste ühheskous. Ühhel pühhapawal, kui perranaesed ühhes seltsis ollid; sattosid kaks neist, ühhe tühia palja asia pärast riido, ja nenda kowwaste, et nemmad wiimaks tõine tõise karwo hakkasid: tõine olli tõisest, tõine tõisest wallast. Need kaebasid pärast sedda luggo omma meestele, ja püüdsid neid tõine tõise wasto ärritada. Siis sündis kaddedus selle rahwa wahhel, ja keele kandminne. Wiimaks saiwad nemmad tüllisse, põllo-ja heinamaa rajade pärast, ja igga mees kaebas ommas moisas tõise walla rahwa ülle, ja laimas neid. Seläbbi sai Moisawannemadte südda ka kaddedaks, ja ei saand nemmad sedda tülli ilma tallitsedtud, kui et nemmad pidid linna kohto ette minnema. Seal siis monda asta ja paljo rahha kullus, enne kui kohhus mois selle rio ülle oigust moista. Et nüüd se riid selle

C 4

külla

Kõlla rahwa parrast olli tousnud, ja et ka se
 aesi nende heaks kohto ees aeti; siis pannid
 Moisa wannemad selle rahwa peäle, et nemmad
 keik piddid maksma, mis kohto ees tulli maks-
 ta. Wiimaks moistis kohhus digust nenda, et
 igga ühhele, parrast kui enne, temma pölo-ja
 heinamaa-jaggo piddi jäema. Agga selle rahha
 kullotamisse ja tee kaimiste läbbi, mis sejaras
 tarwis läks; ollid keik need tallomehhed ni le-
 waks lainud, et nemmad waewalt joudsid omma
 pead toia; ehk nemmad kül enne keik rikkad
 mehhed ollid olnud.

Waat ni suur willetsus woib ühhest wähe-
 fest asjast tulla, kui innimenne waenole maad
 annab ommas süddames.

Rahho toitab: riideminne rikkub!

(Sirak ütleb: p. 8, s. 4.) „Ärra waidle
 ühhe lobbaka ja ärra kanna puid temma löele
 peäle“!

Moistlik annab järrele!

(Jummal ütleb. 3 Mos. p. 19. s. 16.)

„Sa ei pea mitte kui keele kandja omma rahwa
 seas kaima“!

31, Jesa ja Poeg.

Üks moistlik issa ütles üksford omma poja
 Simmonalle: „Poeg, sinna olled praego om-
 mas sõmaaja palives luggenud, et Jummal
 „meile

„meile needsinnaad sed anded peaks dnnistama,
 „mis meie temma käest olleme wastowotnud.
 „Kas siis Jummal meile sõmist on andnud“?

Simmo. Ja wist, taat!

Jesa. Minna arwan, et meie sedda omma
 tõe läbbi ennestelle olleme saatnud: ja sinno
 eid keitis leend ja kandis lauale.

Simmo. Agga meie ei woind tehha, et
 kapstad kaswasid: meie ei woinud wihma saad-
 ta, egga päwapaisted: egga woind meie isse
 ennestelle terwist anda, mis meile tarwis läks,
 et woisime maad harrida; egga woind meie
 wett egga tuld tua, mis keitusfelle tarwis läks,
 egga puid tehha, mis paja all põllesid.

Jesa. Kas siis sinno rided ka Jummata
 ande on? — Neid woib osta —

Simmo. Ja wist! taadike: sest need teh-
 hakse ehk linnast, ehk willast. Agga linnad
 kaswawad, nenda kui muuki wiljoke, pölo
 peäl: ja willad saame meie lambadest, kes en-
 nast wälja rohhofoa toitwad. Agga neid lasseb
 Jummal omma armo parrast kaswada. Ja
 kui meie ei olleks woind terwe liikmedteka tōed
 tehhes ennestelle rahha teenida; siis ei woiks
 meie ka middaki osta. Keik hea tulleb Jum-
 malast.

Tesa. Kas siis Jummal meile nisuggused asiad keif orse annab; ehk kas innimesel ka seäljures middaki teggemist on?

Simmo. Temma ei anna meile neid mitte otsekohhe, nenda kui sinna mulle leiwa pallokest omma käest minno kätte annad: waid ta annab meile tõiste asiade läbbi, mis temma lassib sündida, nenda kui wiim ja päewapaiste, rohhoed ja willi. Senna jure siis ka tarwis läbbeh, et innimesed nõbbeaste ja moistlikkuld tõed teewad. Agga Jummal õnnistab ja lassib meie kädte tõed figgida, kui meie waggad õlieme. —

Sellesinnatse jutto ülle, sai nüüd isä sündida wägga rõõmsaks, et temma poeg ni moistlikk olli: ta hakkas Simmo kaelasse kinni õnnistas tedda ja ütles: „Jummal on sulle suurt tundmi andnud, mo poeg! Püa nüüd keigest wäest, sedda head mis sa tead, ifka ennam ka mu rahwa seas tumwaks tehha, ja laiale lahhotada!”

(Sirak ütleb p. 21, s. 18.) „Tõlleda juttostaminne on koorm tee peäl; agga moistlikkole ulede peält leitakse mis armas on.”

Jummal on keif tarkaste seädnud; temma on aigusse Jummal, ja temma wallitseb ülle keige mis ta algmiseses loi, nende asiade läbbi, mis ta lassib sündida. Kes digust keige asiada

de sees armastab, se on Jummal meeleparra linne.

32, Urg Pois.

Üks forstna krapia, kes nõdda maad kais, forstinad puhastamas; se olli moisa ühhe karia moisa lakkitatud, et ta ka seäl piddi forstinad uhhastama: ja läks õhtal hilja jälle moisa taggasi. Temma wasto tulli Hans, kedda perremees moisa pajasse olli lakkitanud, sahko karrastama. Kui nemmad nüüd widdewikko ajal ühhe leppiko murkas kokko tullid; siis ehmatas Hans wägga ärra: sest temma moistmatta wannemad ei olnud tedda lapse eal mitte koli pannud, kus ta olleks woind õppida, et ebbauk jõlle on, ja et keif, mis tontidest ja koddokäijadest, räkitalse; rummal jutt on: ja et nisuggusi asjo ei leitakse siin maa peäl. — Hans paistab ommad sahhad mahha, pöggenes, joksis ja kartas ni paljo kui ta jaksas, ülle kaewandudte ja aedade, et ta agga koro peäseks. Korstna-krapia naeras temma hirmo, ja wõttis need sahhad maast ülles ja wiis neid moisa. Kui Hanso perremees sahfade järrele kussis, siis ollid nemmad kaddonud. Se jooksminne ja se kartus olli Hansole liiza tehnu, nenda et ta raskeste haigeks sai, ja pea olleks surnud. Temma jäi ifka ses mõttes, et ta ühhe musta tonti

tonti olli näinud. Monne aja pärrast anneti moisast sannomed, et se, kelle pärrast need sahad olleksid, peaks moisa tullema neid wotma. Nenda siis se assi ilmsiks sai, ja noored ja wanad naerast Hanso, ja põlgasid tedda, temma rummala argusse pärrast.

Kartus on ikka rummalusse ja ebbausse feltsis.

33, Ebbausk effitab.

Üks perre sullane, nimmeka Pertel, olli ahnest kowwa ja pallawa puddro sdenud, mis perrenaene temmale olli ette pannud, kui ta teereisult kojo tulli; ja sai sest haigeks. Monda aega enne olli Pertel perrenaefeka tüllis olnud, ja nüüd uskus temma, et pereenaene sedda puddro olli ärranoidnud. Et ta diged rött kädte saaks; siis läks temma wanna pettisse naese jure küllas, ja maksis temmale rahha, et ta temmale piddi ütlemä, kust ta sedda wigga olli saanud. Se ütles warssi, nenda kui ikka temma wiis olli; „Kurri rahwas on sedda so „külge pannud“. Nüüd arwas Pertel ennesal suurt digust ollewad, ja läks moisa, perrenaese ülle kaebama.

Agga Moisarannemad ollid moistlikkud, kulastid järrele; ja kui nemmad leidfid, et Pertel puddro sömisefeka omma koshhole olli liiga teh-

tehnud: siis andsid nemmad temmale rohsto siis se, mis ofsele ajab. Agga sedda wanna naest pandi kaaki, se est, et ta omma rummalusse läöbi, rahwast ebbausse effitas. Pertel, kui ta õppetusse läöbi, ja se labbi, et ta näggi, mis head rohhi temmale teggi, tarkemaks sai; siis pallus temma perrenaeselt andeks, ja nemmad leppisid.

Ebbausse labbi tulles wahhest suur willetsus, ja kadedus innimeste wahhel, kes digusse polest tõine tõist peaksid armastama. Hädada neile pettistelle, kelle labbi nisuggone pahhandus tulles! — Pahhandus on üks assi, mis labbi üks inimenne woib pahhemaks ja kurjemaks menma.

34, Liig ei tee ial head.

Kui Klaus ühhe pulma, ehk warrole ehk matustselle palluti; siis sdi ja joi temma ni paljo seal, et ta meelt ja moistust kaotas ja pärrast haigeks sai. Jomisse jures, enne kui ta diete täieks sai kui pill; hakkas temma mu rahwaka ikka tüllisse, nenda et tedda wahhest werrise pea ka kojo kanneti. Temma arwas, et temma se labbi pulmale ehk warrudelle diged auu teggi, ja et seks ni paljo ja head roga ja jomist lauale kanneti, et iggamees woiks ennest haigeks süa, ja moistmatumaks jua. Agga se rummalus tullis

tulli sest, et Klaus omma lapse põlves ei tahtnud kolis kaia, kus ta olles woinud moistlikkumaks saada: sepärast ka keif moistlikkud innimesed taganesisid temma seltsist.

Loe Siraki tarkusse ramatus, esimesest peatükki neljad kümmed.

Olle rõmus, kui sa Jummal anded wasto wõttad; agga ärra anna omma keelele maad, sind ahnusselle ükkotada. Olle kassin keige asjade sees. Ahnus satub suuremad kahjo, kui wahhest arwatakse.

(Sirak: p 3. s. 36.) „Ahne sõmisse „lääbi on palju surnud; agga kes kassin, se „pittendab omma ello”.

35, Nurjato Sullane.

Hanso pahhad wannemad ollid tedda santiste ülles kaswatanud, ja nooreld jo sai temma ühhe nurjato perremehhe jure, kes omma maja asjast hoold ei kandnud; sest temma siis hopis raisko läks.

Desel piddas temma illo kõrtsis, ja päwaga jal maggas ta põllo peäl addra tagga, ehk kus ta muido üksi olli. Lojusteka ajas temma armorummal wiisil: kui ta middaki asja ajamas käis; siis tuli ta jobnud kojo: kui hobboseid weel lidesotasid, wiis temma neid sõime ehk wee künna kallale: temma hobboseid ollid ka ikka honud,

honud, rambad, ehk silmatumad: temma perremees kaotas temma holetusse lääbi, ürritesel ajal kaht head hoost.

Wiimaks surri temma waeses ja häddalises põlves, ja ükski ei leinand tedda, egga saand kurwaks temma pärrast.

Orjade holetusse, wargusse, ja nurjatusse lääbi, sünnib saggedaste suur kahjo: ja nende pärrast lahkuw wahhest Jummal onnistus talust.

(P. Paulus ütleb Tit 2. s. 9. 10.) „Sul-lased kassi omma wannemadte sanna kuulda, keikis asjus nende meele pärrast olla, ja et nemmad ei hauko wasto, ja ühtegi kõrwale ranne; waid et nemmad keif head ja truust ülesnaitwad”.

36, Head Mõtted.

Oh dunnis! et mul teada on,
Mis hea, ja mis kurri on,
Ja kust ma sedda tunnen! —
Head tehha Jummal arwita,
Et laimamist ei holi ma,
Kui minna kurja põlgan!

Se keige parras abbimees
 On Jummal! kül on temma wäes,
 Keik tullosaks meil tehha.
 Kes waggast tedda auostab,
 Ja lapse lotusfes; se saab,
 Ta Issa-armo nähha.

37, Mart ja Hinrik.

Mart. Eht sinna, wennike, tead teddaks,
 kes moistaks hobbose adrid lüa?

Hinrik. Kuhho tarbeks sedda?

Mart. Minno kõrwi runal kaib luupai-
 naja, ja sepärrast tahhaksin minna temmale
 lasse adrid lüa.

Hinrik. Se on onnemetigge üks imme asst!
 minno tuhkre märral tõisel desel ka tõine kais,
 et waene lojus hommikul walges wahhus olli.
 Agga mis sa arwad adri-laskmist senna abbi
 teggewad? — Tuhhi jutt, wennike! ei seäl
 adrilaskminne aita: agga minna tean, mis ai-
 tab: lasse tedda agga jälle tulla! kül ta peab
 näggema, kuidu ta kojo peäseb.

Mart. Ürra räki, wend! adri-laskminne
 on hea. Minno meeles on weel, mis ma en-
 nemuina poisikesse põlwes, kolis kuulsin. Meie
 Spped

Doretaja ütles, et se luupainaja ei olle mund
 middaki, kui üks haigus, mis sest tulles, kui
 inimissel eht lojussel paks werri on. Kui
 nüüd adrid lasta; siis saab werri selgemaks, ja
 inimenne eht lojus peäseb seddamaid sest hai-
 gusfest.

Hinrik. Jo minna ollen ni wanna mees,
 et ma enneki nisuggust asja ollen näinud: ärra
 sinna tulle mind dppetama!

Hinrik wihahtas, et **Mart**, kes paljo noo-
 rem tedda olli; tedda tahtis dppetada. Agga
Mart ei lastnud ennast se läbbi mitte efsitada,
 waid ütles ennesa meeles: „ma ollen ni monda
 „head asja kolis oppinud, ja pärrast sedda tõeks
 „leidnud: küllab se ki siis woib tõssi olla”.
 Temma otsis ni kaua, kummi ta üht meest leidis,
 kes temma runale adrid ldi; ja ei känd pärrast
 sedda enam luupainajas temma hobbosel.

Agga **Hinrik** läks dhtal rehhe alla, ja sid-
 dus ühhe linnaharja pahhembitte tuhkre märra
 selga, ja mõtles ennesa meeles ommad asjad die-
 te tarkast ajawad. Kui ta tõisel hommikul läks
 hobbose waatma, siis leidis temma et hobbone
 turja peält hopis werrine ja hawatud olli: sest
 desel olli ta sedda ndri latki nühtinud, miska
Hinrik linnaharja olli kindisiddonud, ja pühher-
 dades olli ta sedda otseri omma turja sisse rõh-
 honud. Kül olli **Hinriki** meel haige: agga
 temma

temma mütles rummalast sedda luupainaja töed ollewad. Sepärrast ei heitnud ta töisel desel mitte maggama, waid jäi wahtima, kas ta jälle piddi tulles. Kui nüüd se haigus jälle hobose peäle tulli; siis karkas Hinrik kermest uksesi oue, wöttis towri puud kätte, ja panni sellega keigest rammust hobose pihta. Nüüd arwas temma, et ta wähhemalt luupainajalle üht reie luud olli katki lönud, ja läks röömsaste maggama. Agga töisel hommikul leidis temma, et ta tuhke määra üht küllekonti olli katki lönud, ja et määra olli loonud. — Sest päwast hakkas se määra pöddema, ja surri monne näddala pärrast ärra.

Marti korb ruun olli priisk ja terve, ja sai rammofaks; agga Hinrik jäi määrast ja warfast ilma.

Waat nenda saatwad ebbaust ja rummalus Innimeselle wahhest suurt kahjo, kui temma wanna naese jutto ennam ussub, kui moistlikko rahwa dppetust.

Lapsed! ühhes heas kolis dppite teie paljo head; sepärrast käige heal meelel kolis. Agga pange ka hästi tähhele, mis teie kolis kulete, ja piddage sedda meeles, nenda kui Mart siin teggi; siis woite teie, kui mehheks saate, ennast monne kahjo wasto warjole panna.

38, Parrandaminne.

Uhhel pühha päwa hommikul, kui Karel tah-tis kirriko menna; siis leidis temma, et lauta kattus, ja ka rangid wiggased ollid, ja wöttis ette, mollemad parrandada. Jutiusses rätis kirriko Jssand sest meele parrandamisest, mis igga mehhel tarwis lähheb, ja ütles: „nenda „kui üks kaunis majamees saggedaiste järrele „katsub, omma maja asjade järrele, kas ehk „wahhest siin ehk seal parrandamist ja kohhen- „damist tarwis lähheks; nenda on igga inni- „meesse kohhus, saggedaiste tähhele panna, kas „ehk wahhest kurjad kombed temma süddamesse „ei asu”. — Need sannad käisid Karli süddame peäle: ja kui ta isse ennesa ülle järrele mõtles; siis tulli temma meele, et ta südda saggedaiste äkkilinne wihhale olli. — Pärrast jutlusse läks Karel kirriko Jssanda jure, ja rätis temmale, kui wägga temma kahhatseks, et ta wihhastest süddamest wahhest üllekohhud olli tehnud, ja monda meest olli wihhastanud: ja pallus temmalt head noud, mis ta piddi tegema, et ta sest kurjast kombest lahti peäseks. Siis ütles moistlik kirriko Jssand: „munne „omma wihhameeste jure, ja leppi nendeka är- „ra: ja pärrast, iggal päwal, kui sa palwed „teed, siis tullea omma meele, mis sa ettewõt- „sid teha; ja wiimaks, kui sa eddespiddi üht

„asja näed, kus sa maad leiad wihhastada;
„siis minne warsi ärra, enne kui wihha sind
„woitab”.

Kui Karel tükki aega selle nou järrele truis-
te olli ellanud; siis sai temma tassafemaks, se
on, parremaks, kui ta enne omma äffilise
südameka'olli. Waat nenda saab innimenne
meele parrandamisi kätte.

Jummal isse ütleb (Prohweti Jeremia
suu läbbi p. 7. s. 5) „Kui teie diete heaks tee-
„te ommad wiisid ja ommad teud, ja kui teie
„keikipiddi teete, mis kohhus tõine tõise wah-
„hel, siis tahhan ma teid jätta ellama”.

Jummal tahhab, et iggauhhele abbi sün-
niks, ja et iggamees toe tundmist kädte saaks.

39, Heateggia Waene.

Erif olli tühjal ajal teenimas ühhe kehwa agga
hea perrerahwa tallus. kus kül sagedaste hag-
gana leiba lauale kanneti. Siiski ei nurrisend
temma ellades, kui kül monnikad teewad; waid
olli rahhul seileka, mis Jummal andis. Kui
temma neid kerjajad näggi, mis sel ajal hulka-
keste liikel ollid; siis ütles temma ennesa mee-
les: „oh mis paljo parrem põlw on minnul,
„kui neil waestel! mul on koddomaja, ja igga-
„päwast leiba, ja hea sengi asse! — Agga
neil willestjadtel! — Ja siis jaggas temma
omma

omma leiwapallokessest, ja pallus rikka rahwast
neile jaggada: ehk andis neile muud head noud.

Ka kehwad woiwad, ja peawad monnesug-
gusel wiisil püüdma head tehha, nendele, kel
weel suurem puudo on, kui neil ennestel.

40, Woera-maa Rahwas.

Uks woera-maa mees ja temma naene, kedda
kurri rahwas nende koddomajast olli wälja aja-
nud; need tullid kowwa talwe ajal meie maale.
Nemmad ollid monne küllasse tulnud demajale;
agga külla rahwas, nenda kui se pahha wiis sag-
gedaste meie maal leitakse, ei tehnud nendele
ühtegi sõbrust, sest et nemmad neid umbkeel-
seks sõimasid. — Müüd tullid nemmad ka
ühhe küllasse, kus head ja moustlikud inni-
messed ellasid: need wdrtid neid illosaste ülles,
ja teggid neile paljo head. Ohtal juttostasid
need woerad ommast häddast, et nemmad nen-
da kui linnud oksa peal ei teadnud, kus nem-
mad hingamise asseid piddid leidma. Selle
jutto läbbi läks külla rahwa meel halledaks; ja
et ühhel rikkal tallomehhel nende seas, suured
majad ollid, mis temma isse keik ei tarwisend;
siis piddasid nemmad isse kekses noud, ja pallo-
sid sedda woeramaa rahwast, et nemmad nende
jures, selle rikka mehhe weikes majas, ello as-

sed wõttaksid. Need woerad wõtsid sedda head, tanno- ja rdmoka wasto: ja küllarahwas andis neile algmisfes, keik mis neil toituseks tarwis läks.

Waatke, Lapsed! Kuida Jummal selle külla rahwale kätte tassus, kes ni lahked woera rahwa wasto ollid olnud. Se woera maa mees olli paufeyp, ja olli tark põllo asjas: ja temma õppetäs sedda külla rahwast monda tullosa aeja, mis põllo maad parremaks teggi: ja temma teggi nendele põllo-harrimisse riisto, miska nemmad hõlpsamalt woisid tõed tehha. Ja sel wiisil sai keik selle külla rahwas aegamõda rikkaks.

Jummal ütles (Prohw. Jes. p. 58, s. 7.) „Murra omma leiba näljatsele, ja wii omma „kotta need willetsjad, kes pelgus on“.

P. Paulus ütles (Hebr. p. 13, s. 2.) „Urge unnostage mitte ärra, woeraste wasto- „wotmist, sest monnikad on se est, mis nem- „mad hea meele polest teggid; suurt õnne „leidnud“.

41, Päiwilisesed.

Uks wabbat mees, Peep nimmi, se olli hooleto ja laisk. Ükski ei tahtnud tedda ennesa tõele, sest temma ei tehnud muud, kuid et ta omma jutto-jätkoka muu rahwast keelas tõed teg-

teggemast: ja kes ka tõed temmast tahtis; se piddi ka kurbast temma tahha pannema. Sest se siis tulli, et Peep ennesalle kassinast nipaljo teenis, et ta joudis ennesalle leiwapallokest õsta: ei ta lihha egga õkud tohtind mõtteldaki. Sepärrast läks ta ka ikka enam honuks, ja tüddines ikka ussinaste, tõe jures. Sest temma ka ikka tuskane olli, ja wihhane, ei soowind kelleleki head, ja riidles igga mehheka. Omma naese- ja lasteka, kellele temma laiskusse pärrast saggedaste puto olli, ellas temma santiste, ja nälg nähti nende silmist. — Ühhel õhtal, kui nemmad tõelt kõi läksid; tulli Peep ühhe tõise warma päiwiliseka ühte, ja ütles: „meie waesed päiwilisesed! kü on meil „sant põlw“! — „Ei minna sedda tea raki- „da: (wastas tõine) laisal päiwilisel ükspäi- „nis sant põlw on. Kes tõed tahhab tehha „ja woib tehha; sel ei olle ühhestki puto, kuid „agga sesuggussist asjadest, kellela innimenne „ikka hästi woib ellada“.

(Salomoni õppetusse sannades p. 6, s. 6 - 9.) „Minne siippelka jure, sa laisk; „wata temma wiisid, ja saa tarkaks. Et tem- „mal kü polle pealikkud, ei üllewaatjad, egga „wallitsejad; siiski walmistab ta omma toitust, „leikusse ajal!“ —

Waesus on laiskusse selttimees.

42, Kes wargä Omma hoiab; saab war- ga palka ossalisests.

Matš ei warrastand iše mitte; agga wargad tullid temma jure kofko. Temma olli kertsimik, ja temma kerts jossis ikka hästi, sest et wargadel ikka rahha olli, neist asiadest mis nemmad ollid warrastand, ja pärrast müünud. Ku wörtis Mats keikjuagosed warrastatud asjad ja müüs neid murahwale. Wiimaks tabati matsso sobbrad, ja wiidi kohto ette: seäl nemmad siis tunnistasid, et Mats ka nende feltsis olli. Kül Mats ennan wabbandas, ja ütles, et ta ilmas ei olnud warrastand: agga ei se aitnud ühtegi: temma sai sedda samma hirmsa nuhtlusi, mis need wargadki saiwad.

Kui ei ollets kes wargä omma hoiab, siis ei ollets ka wargä.

Kes keddaki leiab warrastamast, se ei pea sedda mitte ismutamatta jätma. Kes middaki ostab, kellest ta teab, et se warrastatud on, se on wargade abbimees.

43, Rehhe Pappid.

Setli Siim olli kounis hea mees; agga keige omma asjade sees olli ta wähe pitkalinne, ja ei kondnud diged hoolt ommas ammetis, moisa rehhe-pappiks olles. Sel astal olli hea wilja-

wiljamoos olnud; agga Siimo rehhed andsid ikka kassinast wilja wälja. Sepärrast ähwardas Moisawannem wimaks, tedda nuhhelda, kui ta rohkemast wilja ei sataks; sest ta arwas tedda wargaks. Mis müüd nouuks Siimul? Temma olli rummal ja ebbauskone mees, se pärrast läks temma arstide ja lausojadte jure, ja maksis nendele rahha, et nemmad temmale piddid ütlemä, kes temma rehhe jures wargal käis. Need ollid pettiksed, nenda kui keik nisuggune rahwas on, ja ütlesid siüd selle peäle, kes agga esmalt nende meele johtus. Siimo meel olli hea, ja temma läks moisa, selle rahwa ülle kaebama, kedda lausoja olli nimmetanud: agga kui selle asja järrele kulati; siis leiti sedda rahwast ilma süüta ollewad, ja müüd arwas Moisawannem weel ennam, Siimo ennast wargaks: sepärrast lastis ta tedda wästi nuhhelda, ja Siim sai ammetist lahti.

Temma assemelle woeti Kristo Herm rehhe-pappiks. Herm olli kerme ja walwakas mees: temma film olli keikis paikus. Kui temmal esimest rehhe peksti; siis tabbas temma kohhe laht noord meest warrastamast. Neid nimmetas temma moisa, ja neid pandi wangi. Kui pärrast järrele kulati; siis nähti, et need need-sammad mehhed ollid, kes Siimo ajal ollid warrastanud. Siis saiwad need mehhed essite nahhapeäle; ja pärrast panni neid Herrä üh-

Heß astaks linna, kunninga pajasse tagguma. Seäl nemmad hirmsa raske tõe- ja nuhtlusse läbbi dypisid, warga ammeti mahhajätma.

Sest ajast ükski ennam ei julgend moisa rehhe jure wargale menna, sest et Hermal ni tärrowad silmad ollid. Herm saatis ka ifka ennam wilja ommast rehhest, kui ühheski moisa ümberkaudo ei saadut. Sepärrast andis Moiwannem Hermale head jotorahha, ja laskis tedda keigest muu moisa tdest lahti, et ta ükspäinis talwel rehhepappiks olli. Seläbbi siis Herm suuwel keik omma murred omma ennesa tallo eest wois kanda; ja temma tallo olli pärrast keigerikkam kulla sees.

Waatke lapsed, mis hea asfi se on, kui inimenne tru on, ja keik tarkaste tähhele panneb! keik innimesed armastawad sedda, ja Jummal õnnistab sedda.

Agga teie, wanna rahwas, saage moistlikuks, ja ärge püüdke lausojadte läbbi sedda parandada, mis teie holetusse süü on: sest keik lausojad on kelmid; nemmad petwad teie rahha teie käest ärra, ja peäleki teie nahk peab maksma.

Wargus on üks hirmus asfi, ja saab wiimaks raskeid nuhtlust.

Siral ütleb: (p. 5. s. 17.) „Wargale kullale suur häbbi!”

44. Kes ei usklda palluda; egga se abbi saa.

Sans ellas kehwas pölwes, ja sai haigeks, et ta isfeennesalle ei woind abbi saadta. Nüüd olleks temma woind head rahwast palluda, moisa menna, et nemmad Wannemadtelt temmale terwise rohto ja leiba palluksid: agga temma hakkas kaksipiddi mõtlema: „kes teab, kas „Moisawannemad mo palwed kuulwad? Kes „teab, kas rohhud mulle abbi teemad”? — Sepärrast ei tahtnud temma katseskäsi head saanno anda, ja omma hädda kaebada. Et nüüd ükski ei saanud teada, et temmal ni wägga abbi tarwis läks; siis piddi temma häddaliste surema.

Kes toest häddas on; se kaebago omma hädda Wannemadtele, ja pallogo neilt allandlikult abbi. Sejures olgo temmal lotus Jummal peäle, et se kül teab innimeste süddant kaenda, häddaliste peäle armo heitma, ja neile head teggema. Kui inimenne sedda teeb; kül ta siis ifka tass. It ja õnsa ello ajab, sündko mis sünnib. Kui ka wahhest Jummal sel wiisil abbi ei tee kuida meie sedda temmalt otame, siis teab temma sedda meile tõisel wiisil tehha; ja kes tedda armastawad, ja temmapeäle lootwad; neid peastab temma wiimaks keigest häddast, ja teeb neid diete ja iggaweste õnsaks.

P. Paulus ütles (Hebr. p. 10. f. 35.)
 „Urge heitke mitte ärra omma julgust, mis
 „suure palka saab!”

45, Needminne on pahha assi.

Juhhan olli noorelt wägga wallato, ja ei ho-
 lind kelleki sannast. Temma isä ja emma, kes
 tedda olleksid piddand karristama temma walla-
 tuse pärrast; ei pannud sedda tähheleki: ehk
 kui nemmad sedda näggid; siis naersid nemmad
 temma koerusse ülle, ja ollid rõõmsad, et nen-
 de pojoke ni tark olli. Kui tõised külla-lap-
 sed kolis ollid, kus nemmad paljo head õppisid;
 siis joksis Juhhan mõda külla ulitsadte, ehk olli
 kõrksis, kus ta wahhest paljo jobnud ja tolwast
 rahwast kous leidis, kellelt temma middaki head,
 agga seddaennam kurja kulis ja õpisi. Kui
 ta mehheks sai; siis ollid temmal paljo kurjad
 kumbed ja ta issearraniste se, et ta allati, ig-
 ga tühja palja asja jures, kurja needis. Sed-
 da olli ta kõrksis õppind; sest sedda pahha wiisi
 leitakse saggedaste meie maa-rahwa seas.

Agga Magnus, kes temmaka ühhes wan-
 nuses olli, selle keige suurem rõõm olli kolis ol-
 la: sepärrast ta ka heaks ja moistlikuks meh-
 heks ülleskaswis, kedda igga mees armastab ja
 auostas.

Need ollid nüüd kahheste teed käimas suu-
 re maantee peäl. Magnus olli jo monne korra
 Juhhanid maenitsend, et ta sedda needmist
 piddi mahha jätma: agga ürt kurja kumbed ei
 saa ni pea mahhajätud, kui se õppitud on. —
 Kui nemmad nüüd nenda mõda teed käisid, ja
 jutto ajasid, ja hobbofed wanfrideka nende ees
 käisid; siis kohkus Juhhani hobbone ühhe
 musta kirwe eest, ja kartas korwale, nenda et
 ta rakkest lahti peasis, ja et koorm ümber läks.
 Nüüd hakkas Juhhan hoost peksuma, ja hirm-
 sal wiisil arraneedma. Koorma jälle ülles tõs-
 tades ja hoost rakkendades, luwestasid temma
 käed wahhest, sest et ta kui üks tulispaak olli,
 ja ei hakkand diete tõesse kinni: seulle wihhas-
 tas temm nüüd weel ennam, ja hakkas ommad
 käed ja isseennast peäleki needma, et wärrise-
 minne tulli sedda kuuldes. — Siis sai Mag-
 nusse meel haigeks, ja ütles: „Juhhan! Juh-
 „han! mõtie ommetiggi mis sa räkid! kui nüüd
 „kurri praego tulleks sinno sanna peäle, sinno
 „hoost, ehk sinno käed, ehk sind ennast wõtma;
 „mis sinnust siis saaks?” — Kui Magnus
 alles nenda räkis; siis tulli üks aina süsimust
 mees, kel werripunnased riided seljas ollid, mõ-
 da maanteed nende wasto. Juhhan panni ted-
 da esmalt tähhele, ja ehmatas et ta pea olleks
 mahha langenud, ja ei teadnud mis ta piddi
 teggema. Wärrisedes pöggenes temma Ma-
 gnusse

gnusse selja tahha, ja küssendas: „aita! aita, „wennike! jo ta tulleb mo kallale“! — Magnuſ arwas tedda peast nõddrakſ meinnud olles wad: agga kui ta filmad ülles tõstis, siis näggi temma sedda musta meest, kes jo nende liggi olli joudnud. Magnuſ ei olnud ka ilmas enne ſesugguſt ellokad näinud; agga temma olli moiſtik ja teadis, et kurrat ei woi maa peäle tulla, weel wähhemalt ennast näita: peäleki olli ta kolis õppinud, et keik innimesed ei olle niſugguſe walge filmnäoka kui meie, waid et ſeäl maal, kuſ päike wägga äggedaſt paista; mustad innimesed ellawad, kedda **Moramas mehhiks** ehk **Murjaniks** kutsotakse. Se pärraſt ei ehmatand ta mitte ärra, waid arwas kohhe, et kül se üks niſuggone mees on. — Kui se Moramees näggi, et Zuhhan tedda kartis; siis läks ta nalja pärraſt temma kallale. Nüüd hakkas Zuhhan weel ennam wärrisema, ja küssendas: „ei ma tahha ilmas ennam kurja „needa, jätta mind agga se kora weel hingese „se“! — Kui nemmad alles nenda rüſkaſid, tuli se tõld, kuſ selle Murjani ſakſad ſees olli: ja temma aſtus tõlla tahha, ja läks jälle omma teed. Nüüd hakkas Zuhhan jälle hingama, ſeſt temma arwas ikka weel, et kurrat temma kallal olli káinud. Magnuſ näitis temmale nüüd temma rummaluſt, ja õppetäſ tedda, miſ mees se olli olnud. Selábbi kül

Zuh

Zuhhan jälle julgeſ ſai: agga se ehmataminne ja se kartuſ olliid temmale liiga tehnuð: ni pea kui temma koro ſaſ, langes ta ſoja tõmwesse, haſkaſ jamaſina, ja ſurri monne päwa pärraſt ärra.

Waat nenda nuhtleb Jummal jo wahheſt ſiin maa peäl, kurjad kumbed, siis kui innimesed sedda keige wähhemalt ootwad.

Wannemad teewad ſuurt patto, kui nemmad ommad lapsed laſewad ülleſkaſwada, keige wallatuſſe ſees. Jummal Sanna ütleb: (Eweſ: p. 6. ſ. 4.) „Iſad, kaſwatage ommad lapsed karristaſiſſes ja Iſanda maenitſemiſſes“!

Sirak ütleb (p. 23. ſ. 18.) „Ärra õppetäſ ta omma ſuud mitte meeletummad kurja wuſiſid, ſeſt neiſt tulleb patto luggo“!

46, Nuhtluſ.

Ühheſ küllaſ olli üks mees, ſel olli paljo raha, ja, et temma moiſtmatta olli, siis olli temma uhke ſepeäle, ja mõtles, et ta rahhaka keik woiks tallitada. Seſamma mees teggi üks kord kurja, ja Kohhuſ moiſtis temma üle ſeda diguſt, et tedda kirriko ſambas piddi nuhheldama, et temma uhkuſ ſaakſ allandattud. Temma olli warſi omma rahhaka walmis, ja tahtis ennast nuhtluſſeſt lahti oſta; agga Kohtowannemad waſtaſit: „ei mitte nenda!

Sinng

„Sinna olled keige rahwa ees, ja otse meelet
 „kurja tehnud; sa ve: d ka keige rahwa ees nuh-
 „heldut samma: sest rikkas peab nisammoti di-
 „gust teggema, kui waene”

Ja igga moistlik innimenne kiitis sedda
 kohtomoistmist, iggaüks püüdis omma ello se-
 järrele parrandada.

Jummala ja kohtowannemadte sanna pea-
 wad rikkad nihä: ti kuulma, kui kehwad.

Salomo ütleb: (Opp. Sannad: p. 20.
 f. 30.) „Nuhhud ja hawad ja hopid, südda-
 „me pohjast, on kurjadelle kassimisijeks”.

Sirak ütleb: (p. 5. f. 1.) „Arra olle
 „julge omma rikkusse peäle”!

47, Silma Teener.

Klaus olli teenimas ühhe Kirriko: Jssanda
 jures, kellel paljo teggemist ommas ammetis
 olli, et temmale ei jäend aega omma maja asja
 järrele kuulda, kui ükspäinis dhtapool. Sed-
 da panni Klaus tähhele. Kui ta nüüd dhta-
 pool teadis, et Jssand piddi tulles, rahwa
 tõe järrele katsuma; siis teggi ta tðed, et pea
 suitses otsas. Agga kui Jssand olli ärraläi-
 nud; siis jättis Klaus tðed seisema, ja teggi
 koerust. Kirrikus näitis temma ennast wahas-
 piddi kui üks jummala kartlik innimenne: tem-
 ma ohkas et keif kirrik wasto lajas, ja nuttis
 pik-

pikkad piisfarad. Agga sallamiste teggi tem-
 ma keifsuggust nurjato tðed. Temma Jssand
 arwas tedda kaua aega truiks teenriks, sest
 Klaus jutostas sagedaste temmale, et se bige
 ei olleks, kui üks sullane laisk ja pettis olleks,
 ja kaebas tðiste orjade ülle, et nemmad tedda
 temma truusse pärrast wiiskasid ja takkakuusa-
 sid. — Agga üksford, kui Klaus sedda ei us-
 kund; siis tabbas temma Jssand tedda ühhe
 suure wargusse kallal, ja tedda pandi wangi.
 Nüüd tullid keif temma koerussed ja kurjad
 tðed, walgusse ette, ja Klaus sai kahhewõrra
 nuhtlust kätte.

Üks silma teener on se keigepahhem kurja
 tõe teggia: sest temma ei tahha ükspäinis inni-
 messi, waid ka Jummalad petta. Agga ärge
 ekkige mitte, Jummal ei anna ennast mitte pil-
 kada! (ütleb Jummala sanna Gal. p. 6. f. 7.)

48, Hea Kombe.

Kristiani tallus olli se wiis, et temma pühha-
 päwa dhtal ommad lapsed ja perrerahwast kok-
 ko kogus, ja neilt küsis, mis nemmad jutlus-
 sest ollid meeles piddanud. Kes siis keigeenna-
 miste meeles olli piddand, sedda auostas Kristian
 keigeennamiste ja kõnneles temmaka seülle, mis ta
 teadis. Ka wois iggamees neid sullasi warsti
 tunda, kes tülki aega Kristiani tallus ollid ol-
 nud;

nud; sest nemmad ollid seal paljo head õp-
pinud.

Paljo kurja sünnib pühapäeval! Agga se
ükspäinise pühitsese pühapäeva diele, kes püh-
apäeval head teeb.

49, Maias.

Õtti wannemad ollid temmale lapse põlves
keit wõlli andnud; ei temma sõend sedda egga
õdist roga, waid tahtis ikka middaki maggusa.
Se pahha kombe jäi temmale siis ka, kui tem-
ma mehheks sai. Temma põlgas sagedaste
õmma perremehhe roga, ja teggi seläbbi wah-
hest mu orjade keskes suurt tulli, et wahhest
need road, mis kül olleksid woinud tännoka
wastowoetama; algamatta jäiwad. Isseen-
nesalle õstis ta saia ja koki ja seppiko, ja pillas
sel wiisil nurjatumalt õmma palka. Ei temma
kestand ka mitte kaua ühhe perremehhe jures,
waid iggamees satis tedda pea ärra, sest et ta
iggas paikast tulli teggi. Kui nüüd üksford
tühhi aeg käette tuli; siis käis Ott kerjamas,
ja tuli ka ühhe perremehhe ukse ette, kelle roga
temma sagedaste olli põlgand: ja nüüd sai
temma waewalt ühhe hallitand leiwapalla kätte.

Süis õhkas temma: „oh Jummal, sedda
„ollen minna siin majas teenitud! Kui sagge-
„daste ei kolband siin need head road, mitte
min

„minnule! Kui sagedaste põlgasin minna
„neid! Nüüd on mul kitsas käes, ja minna
„ollen selle wärt.”

Lapsed wõtke merko sest juttust! Äрге olge
maiad.

50, Laul.

Üks rõmus südda, terwis ka,
On toest hea, ja ei saa,
Kuid Jummal käest sedda!
Oh tännaksin
Ja kitaksin
Se eest ma ikka tedda!

Se tedda hästi auostab,
Kes keigest meelest ihhaldab,
Mis Jummal käsib, tehha;
Ja rõdmo näeb,
Kui head teeb,
Ja näeb et head tehha. —

Kül Jummal näeb mis tullus meis,
Ja kül ta sedda jaggab neil,
Kes kuulwad temma sanna,

Kes kuriaks jäeb;
 Kül nuhtlust näeb,
 Mis temma peäle panna.

Ta kurja kurja peäle teeb:
 Ja, kui ta wiimaks pöggeneb,
 Ja puab ennast peita;
 Siis ommete
 Ei üksige
 Ta peäle armo heita:

Ja temma südda tunnistab
 Ta kurjussest, ja põlletab
 Kui ägge tulli tedda:
 Ta kurri tõe
 Und temmale
 Ei jätta, waid teeb hädda. —

Kes sanna kuuldes Jummalad,
 Mailma heateggiad,
 Siin ikka meeles kannab;
 Kül Jummal sell
 Siin ilma peäl,
 Keik Onne rohkest annab.

51, Hea Maja mees.

Meino Jürri sai põllotõe läbbi rikkaks; ja se
 sündis sell wiisil. Kewwadel kündis temma
 omma kessawälja hästi süggawast läbbi, ja
 näddala päwad pärrast, ästas ta sedda tassas-
 seks ja puhtaks, ja korjas keik seawdtid wälja.
 Nelja näddala pärrast weddas temma sitta peä-
 le, ja kündis sedda mahha. Digel ajal kor-
 das temma põlda, wiimaks külwas temma.
 Seemneks püdis temma ikka nisuggust rullid
 saada, mis ue liwase maa peäl ollid kaswanud,
 kui ta sedda ka wahhest kallima hinnaka olleks
 piddand ostma. Sitta eest kandis ta suurt
 hooft, ja korjas talwel hobhose- ja weikse- ja
 keiksuggust sitta, ühhe sõnniko peäle kokko, ja
 panni senna wahhele lehti ja pillirogo ja dlgi ja
 mättad: ja kui temmal liiwane põld olli, siis
 korjas temma ka wanna pätsahjo saue, ehk
 muud põllend saue omma sõnniko sisse, et se
 keik läbbistikko wois hapneda. Igga kolme
 asta taggand sai keik temma wälja ülle sitta.
 Selle põllo peält sai temma agga ka keigewäh-
 hemalt künne wdrra omma seemend kädte.
 Temma lojusfed ollid ikka terwed ja rammosad,
 sest temma sõtis neid hästi, ja katsus hästi
 nende järrele. Seläbbi sai temma ka omma
 põllo- tõe hästi korda, ja temma lojusfed jak-
 sasid wasto piddada, ja ellasid kaua. — Tem-

ma naene olli koddõ ja wäljal nõbbe tõele, ei pilland ühtegi ärra, ja olli omma mehhele truiks abbiks. Ommad lapsed kaswatasid nemmad Jummal kartuskes, ja ei andnud neile maad, laiska peksda: sepärrast woisid nemmad ka nende peäle loodta. Ja nenda sai Jürri rikkaks.

Salomo ütles (Opp. p. 12, s. 11.) „Kes omma maad harrib, se saab leiba kü: agga „kes tühjad asjad tagganouab, sell ep olle meelt „peas“.

Sell' õnnistuskes Jummal põllud annab,
Kes harrida neid, tarkast murred kannab.
Eht raske kü on tõe; siis Jummal tõele
seadis,

Suurt palka lõpmatta:
Kül Jürri sedda teadis.
Oh õppi temmalt ka!

52, Innimenne pettab sagedaste isfeennast

Kaks kulla naesed, kes kaua aega jo tõine tõist ollid wihkanud; need tullid ühhel kõrral ühhe kaewo jure weiksi jootma. Iggauks neist tahis omma weistelle esmiseseks wett winnada, sest ta ütles, et temma weiksed ei woiks silmapilmist

pilmist kannatada. Eest nemmad siis suure riukse sattusid, ja nende mehhed pidid wiimakst tullesma, neid keige küllarahwa nähhes lahhotama, kes nende jõlledust naersid. Nende weiksed, kelle eest nemmad ni suurt hoolt kandsid; pidid selle rio pärrast monne tunni aega janno naggema.

Nenda pettab inimenne isfeennast, kui kurjus ja kadedus temma süddames hakkab liikuma! Need naesed arwasid ennesa meelest, et nemmad omma lojuste pärrast riidlesid: agga nemmad riidlesid ükspäinis sepärrast, et nemmad tõine tõist wihkasid. Iggauhhe mu kulla naeseka, olleksid nemmad kõhhe leppinud, ja temmale lubba andnud, esmiseseks wett winnada. — Lapsed, pange hästi isfeennast tähhele, ja sedda, mis teie süddames liikub; et teie isfeennast ei eksitaks kurjale tõele, mis teile woib kahjo saadta!

53, Moistlik Haige.

Willem olli haige, ja nabori rahwas tullid tedda katsuma, ja iggauks tahtis temmale omma tarkusse järrele head noud anda. „Eks sa „tahha tarka jure lakkitada“? ütles üks naene. Üks tõine rummal inimenne ütles: „et lakkita „lausoja moori jure, kü se sind terweks arstib“! Willemmi sõbber Hans olli tee peäl üht

üht hulkojad leidnud, kel hobbose rohto müa olli; sedda toi temma Willemmi jure, et ta sest rohust piddi sisse wdtna. Agga Willem olli moistlik, ja ütles: „minno terwis on mulle „kallim, kui et ma sedda nisuggose rahwa ho- „less peaksin andma, kes mulle wahhest suure- „mad wigga woiksid saadta. Ma tahhan „Kirriko Jõsanda jure menna, ja kuulda, mis „noud se mulle annab“. Kirriko Jõsand olli tark mees, kuulas Willemmi haigusse järvele, ja kust ta sedda olli saanud: ja andis temmale wahhe rohto, mis keik rojust lehhast wälja ajas; ja nenda sai Willem omma terwist pea jälle kätte.

54, Tuskane

Klaus olli haige, ja sai pärrast süggelust. Kirriko Jõsand, kes tedda haigusse katsumas käis; noomis tedda, et temma ennast külma eest piddi hoidma, ja sedda wallo kannatikkuld kandma, mis se süggelus temmale teggi, ja et ta ennast ei piddand nihkima, sest et ta nenda pea jälle woiks terweks saada. Agga Klaus ei holind sest nomimisest, olli tuskane, läks külma kädre, ja nihtis ennesa ihho werriks. Seit ta siis ikka suuremad wallo ennesalle teggi, ja sai ikka tuskasemaks. Seläbbi, et temma saggedaste külmas käis; läks se süggelus ihho sisse

sisse taggasi, hakkas süddame peäle, ja Klaus piddi suure wallolla surema.

Kannatlik inimenne on parrem, kui se, kes wägew on! (ütles Salomo, dpp. sannades p. 16, s. 32.)

55, Tuskane.

Hanso Pertel, kui ta kulla kubja ammeti sai, ja digust ja siwosi ello hakkas üllespiddama; siis wihtas tedda algmisses nabori rahwas, ja laimas tedda jeha tagga libbedaste. Agga kui temma sedda kuulda sai, siis ei soimand ta mitte wasto; waid ütles: „rahwoke, mis teie „mind laimate! minna ei püa muud middaki, „kui teie enneste kaswo. Kui kulla rahwas „isfekskes diete ja kasinaste ja siwosal wiisil „ei ella; siis ei saa nemmad ialki rahholist ja „head põlwe nähha. Kül teie sedda isse aega- „müda hakkate tundma, ja kül teie siis weel „mind tännate, et minna koeruselle, ja roppo „wiisidelle maad ei anna, meie kulla paikas“.

Ja nenda se ka toest sündis. Pertel ei tüddinend omma ammeti üllespiddades; ja kui ta jo wannaks sai: siis näggid Moosawanne- mad, ja keik rahwas, omma rdmo selle kulla rahwa ülle, et nende kässi hästi käis: ja kau- gelt jo nähti, et seal kullas kaunid majameshed

ellasiid. — Iggamees auostas ja kiitis Hanso Perli: sest se olli temma tde.

Salomo ütleb (Opp. p. 16. s. 32.) „Kes omma wiishameele ülle wallitseb; on parrem kui se, kes linna kätte saab.

Urge makske mitte kurja kurjaka; waid kannatage tassafelt, kui teid hea asja parrast põlgatakse: siis saate teie omma tassase õnnisteggia Jeesuse sarnatsaks.

56. Kurjad Tallopojad.

Ühhe küllakunna tallopoegadest ei kuulnud ümberkaudo ühtegi head, agga sedda ennam kurja. Nemmad ollid ka wägga kurri rahwas: sest nemmad mutasid sallamiste omma Moisa wannemadte ja mu nabori rahwa põllo rajad: ja kus nende põllad mu rahwa heinamaade järgmised ollid, seal kundsid nemmad iggal astal monne wao omna põllo jure, ja tahtsid sedda nenda mu rahwa kahjo läbbi kaswatada. Ommad lojuksed lasid nemmad õsel mu rahwa heinamaade ehk orraswäljade sisse, ehk lasid neid ilma karjadsedta Jummalale meele wallaks: ja nenda sündis paljo kahjo. Kui nemmad moisa, ehk Kirriko Isfandalle omma lohjud piddid makema; siis püüdsid nemmad ifka petta. Nende enneste külla paikaks ei olnud puid: nüüd olleksid nemmad mu hea rahwalt woi-
lub-

lubba palloda, et nemmad nende metsast ennestelle tohhiksid puid tua; agga sedda waewa ei wõtnud nemmad mitte; waid warrastasid nabori rahwa koplidest, ehk kuskidest, ehk leppikudest, ehk kusi nemmad agga middaki leidfid. Omma laste eest ei kandnud nemmad ühtegi hoolt, agga läkkitand neid koli. Isse tullid nemmad wägga harwaste kirriko, kus nemmad wähheki head, ja ka sedda olleksid woiud õppida, et neil meele parrandamist tarwis läks. — Agga, et nemmad küll keigest wäest püüdsid, üllekohto ja pettise tdeka rikkaks saada; siis jäiwad nemmad õmmetegi kehwas kui kerjajad: ja neile ei siggind middaki; waid keif rahwas ümberkaudo põlgas neid.

Jummal ütleb (1. Mos. p. 27. s. 17.) „Ürraneetud on, kes omma liggimesse raja „ülle ajab“!

Urge himmustage middaki, mis teie parralt ei olle!

Püüdke digust, ja jätke mahha üllekohto, sest igga üllekohhus on patt!

Need ükspäinis, kes digust armastawad, woiwad siin rahholiste ja hästi, ja iggaweste õnsaste ellada.

Kunningas Dawed ütleb (Laul II9. s. 165.) „Suur rahho on neil, kes Jehowa „kässo õppetust armastawad, ja nemmad ei „kõmmista mitte“.

57, Hea Majamees tühjal ajal.

Jürri olli arro piddanud, et temma suure perrele toitusseks, kaks kümme wiis tündri rukkid kullusid. Nüüd tuli wihmane suwvi, ja rikkus rukkid, et süggisel jo ni kassin aeg kätte tuli, et rukki tünder kolm rubla maksis. Jürri hinge tagga ei olnud enam kui kaks kümme tündri rukkid: sepärrast hakkas temma aegaste kassinast ellama, ja ostis kümne rubla eest maa auno, mis sel astal hodawad ollid, ja sõi neid faggedaste omma perreka. Peäleki müüs ta seitse tündri rukkid: nende eest sai temma kaks kümme üks rubla. Nenda ullatas temma omma kolmetükkümne tündride, ja maa auna deka, idise leikusseks sadik. Keik mu rahwote olli sel tühjal ajal waese wiisil ellanud, ja peäleki kehwas lainud: agga Jürri olli omma tarkusse ja omma hooldkandmisse läbbi, emesa perred kauniste toinud, ja peäleki need üks tüskümme rublad omna kirsto pannud, mis temmale neist rukkidest järrele jäid, mis ta kalli hinna eest müüs.

Pea aegaste murred, kuida sa omma asja tallitad; sest, kui jo hädda käes on, siis on se wägga hilja, abbi saadta!

Armas maa rahwas! õppige siin Jürrielt, mis hea asja maa aunad on: ja kandke hoold, neid

neid iggal astal mahha tehha; siis ei lähhe teile ial tarwis, haggana leiba süa. —

58, Dige innimenne ajab jo siin maa peäl õnna ello.

Kristiani wannemad piddasid tedda lapse eas kolis, ja kandsid hoold, et temma nõbbedaste õppis, ja ühtegi koerust egga wallatust ei saand tehha: sest temma siis moisiikkuks sai, ja armastas head.

Kui temma mehheks sai, ja naest wotma läks; siis ei sõitnud temma mitte, nenda kui monni tolwane, ratfa hobboseka küllast küllasse kosja, senni kunnu ta üht tüddruko leidis, kes temma wiinad wasto wottis; waid temma õffis, kunnu ta ühhe jummalu kartlikko ja warmu tüttarlapseka tutwaks sai, ja sedda temma siis koskis. Sepärrast olli temma abbiello ka õnnis; sest need kaks inimessed armastasid tõine tõist, ja piddasid omma maja hästi ülles. Nende warmakadte tõde läbbi, saiwad nemmad rikkaks, ja omma warrandussest jaggasid nemmad, ja teggid heal meelel head: sepärrast siis iggamees neid armastas. Keige riidlemisse eest põggenesid nemmad, ja ei pistnud omma nenna ühhesseki asja, miska neil ep olnud teggemist; waid andsid igga ühhele omma kädte. Sest nemmad siis ka ial tüllisse ei saanud, egga nuht-

nühtlusse alla sattund; waid Moisawannemad
sallisid neid wägga hästi, nende hea majapidda-
misse, ja nende hea kombine parrast. Nem-
mad ellasid kassinaste ja ei wihasstand egga riid-
lend; separrast jäiwad nemmad terwisse jure,
ja saiwad wannaks. Ka nende lapsed siggisiid
hästi, sest et nemmad omma wannemadtest
üisna head näggid, ja maast maddalast dppisiid
head teggema.

Nenda saatab jummalakartlik ello dnfaks.

59, Nummalus ja moistus.

Hinrik ja Peep raiosisid kdrwes palki, ja Peep
ei pannud tähhele, kusho poole se puu tahtis
langeda, mis ta raius; separrast langes ta mol-
lemadte peäle, ja löi Hinriki kaewarre, ja Pepo
säreluud katki. Mu rahwas, kes nendeka kdr-
wes ollid, pannid neid mollemad reggede peäle,
ja wiisid neid kajo. Hinrik pallus warsi, et üh-
he Welskeri jure piddi läkkitatama, kes ei el-
land kangel sest küllast: se tulli, ja panni tem-
ma kaewarre luud lahhasse, ja andis temmale
terwisse rohhto sisse; ja nenda sai Hinriki kae-
waris monnenäddala parrast jälle terweks, nenda
kui ta enneki olli. Temma maksis ommast wae-
sussest Welskerille, ja tännas tedda peäleki.

Agga Peep ei wdttand Welskerist kuuldaki;
sest rummala rahwa juttud ollid tedda arraks
teh-

tehnud: ta kartis et Welsker temmale suur-
wallo teeks, ja et ta temmale paljo peaks maks-
ma. Separrast läkkitas ta ühhe wanna naese
jure, kedda rahwas tarkaks arwas. Se panni
temma säreluud pilpaje, ja lobbises seäl kallal,
ja andis temmale kabitud waske sisse, ja wiis
tedda sauna, ja teggi wiis inmed temmaka.
Agga kül ta ommetiggi keige omma tarkuselka
ei teadnud diete selle asjaka ümberkäia; sedda
nähti parrast. Sest, kui Peep jo ühhe kum-
mekonna näddalad, suures wallus ja häddas
olli wingonud; siis olli kül temma säreluu kokko-
kaswanud agga ta olli ni kowwer, et Pe-
po üks jalg waaksa lühhem olli kui tdine. Pea-
leki olli selle wasse wiha temma ihho sisse jä-
nud, ja sauna leil olli temma säre hawa hopis
riffonud. Nüüd hakkas se wanna naene selle
hawa kallal arstima, ja arstis terwed laks as-
tad, ilma et ial parremaks olleks läinud. Wit-
maks tüddines Peep, sedda hädda kannatades,
ja jättis wanna naest mahha: siis kül temma
hawad parranesid, agga keik säre sooned ollid
kokko kaswanud, et ta ei saand põhwe sirrota-
da; ja ei saand temmast ilmas tdeteggia meest.
Peäleki olli temma selle hallisemisese läbbi ni
kehmaks läinud, et temmale ei jäend ridehilpo
selga, egga teadnud temma kust ta leiwapallo-
kest piddi kädte saama, kui hea rahwas temma
peäle ei olleks hallastand.

Kes niud kül neist kahhest mehhist moish-
lik olli, ja kes olli rummal? —

Welskerid on inimessed, kes keif omma
elloaega on kullotanud dypides, kuida inimess-
se ihhowigga woib ussinaste jälle parrandada.
Kül siis se ifka rummal on, kes omma termist
ennemiste ühhe wanna naese hooleks annab kui
Welskeri hooleks! —

60, Noor mees surma wodi peäl.

Üks noor mees, kes kolis warmaste olli dyp-
nud, ja omma wannemadte sauna ifka olli kuul-
nud; se sai raskest haigeks. Ni pea kui ta
haigeks sai, läksid temma wannemad sedda
moisa teada andma, ja Moisswannemad läski-
tasid ühhe moishukko Toktri, tedda katsuma:
agga temmal olli surma haigus. Issa ja em-
ma meel läks niud wägga kurwaks, et nende
hea laps, kellest nemmad ni paljo rõmo loosis,
pidi surema; ja nemmad nättisid halledaste,
temma sängi kõrwas. Eus rakis se noor mees
needsunnadsed saamad, mis wägga tahhele pan-
nemisse wärt on. „Armas taadike ja eideke,
„ärge kurwastage ennast mitte ni wägga, min-
„no surma pärrast! Jummal kutsub omma tar-
„ka nou järrele surma läbbi, üht warra, töist
„hilla: kes tedda armastab, ja temma peäle
lotab; egga se surmaski õnneto ei ole. Se lo-
tus

„tus annab niud minno süddamelle julgust.
„Surm mutab ükspäinis minno pdlwe: ma
„lähhen sest ellust, ühhe töise ja parrema ello.
„sisse: eks ma seulle ei pea rõmus ollema?
„Ma tean, kallid wannemad, et teie mulle keif
„head sowite: sepärrast olge ka teie rõdmsad!
„Olge tännatud, et teie mind nooreld kolis
„piddasidte; sest seäl minna dypisin, kuida üks
„jummalakartlik inimenne õnfast woib ellada
„ja wiimaks rahhoka siit maapeält ärralah-
„kuda”.

Surm on ükspäinis kardetawa nendele, kes
wähhe on dypinud, ja Jummal immelikkust
nouust inimeste ka, kassinaste tundmist on
kätte saanud.

Salomo ütleb (Dyp. p. 14. s. 32.) Kes
däl, lükkatakse ärra, temma õnnetusse sisse;
agga digel on warjopail, ka ommas surmas.

Lapsed, dypige keigist niuggusist juttodest,
kui paljo tullosad asjad ühhes heas kolis woib
dypida!

61, Keif tulleb inimesse kädte, temma ello ajanisse meda.

Raks ded ollid ühhes kullas: wannem olli kas-
sin ja siimus ja tasfane, ja noorem olli ülb ja
wallato ja ropp.

Se wannem, kui temma tükki aega nobbe-
daste ja truiſte olli teeninud; ſiis wottis üks
kaunis maja mees tedda ennesalle naefeks, ja
temma ellas selleka rõõmsaste omma ello aega.

Agga noorem õdde jättis omma peigmeest
mahha, ja läks ühhe tõise mehheka hulkoma.
Se olli ka kolwato mees, nenda kui keik hul-
kojad, ja kui ta näggi, et se tüddruk ka mu
meesterahwaka sõbbrust piddas; ſiis jättis ta
tedda temma wårdjalapseska suure waefusse ſieſe
mahha. Nüüd ei jäend temmale muud noud,
kui et temma omma lapseska piddi kerjama mun-
nema, senni kui ta koro paiko taggasi saaks:
agga koddõ pölgasid tedda keik temma wannad
tu twad. Temma laps olli tee peäl nalga sur-
nud. Temma isse püdis ennam wargusse kui
tõe läbbi omma pead toita: sepärrast pandi
tedda wiimaks tuhthone, kus ta ka surri. —

Kurjusse tee on algmiseses

Kül kaunis kerge käia:

Kül agga pea igga mees

Saab nähha, et ei leia

Kuid tüddimust,

Ja ahhastust,

Ja wallo sedda käies.

Digusse tee on algmiseses

Kül raske, ja teeb waewa:

Kui agga temma jälgedes

Sa käid, ei pölgä waewa;

Siis rõmostust

Ja õnnistust

Sa leiad, sedda käies.

62, Ennam head kui kurja on maailmas.

Rubja Herm ütles sagedaste omma lastele:
„lapsed, kui teie käsi hästi käib, kui teie rõ-
moka leiba sõdete, ja temwise jures ollete, kui
hea ilmoke on, ja linnud leppikus lauhwad, ja
teie südda end rõmustab nähhes, kuidä orras-
wälli haljendab, ja heinamaa lälled ditsewad;
— siis tännage rõmoka Jummalad, kes keik
sedda head annab. Minna ollen wannaks saa-
nud: agga kui minna hakkä järrele mõtlema;
siis leian minna, et Jummal mind paljo en-
nam rõõmjad päwi on lasknud ellada, kui kur-
wad päwi. Ja sedda teieki, lapsed, üksford
saate ütlemä. Kui teie wahhest ühhe päwa
haiged ollete; kui paljo päwi ellasidte teie ter-
wiseska! — Suurem hull ahhastussest ja
kurbdussest tulleb inimesselle, temma ennesa-
nurja: umma ello ja kurjusse läbbi. Kes Jum-
malad digesi tännalikkust süddamest armastab,

ja sannakuulmisest läbbi tedda auostab; sellele ei olle mailm mitte üks häddaorg. Se raske pölv, mis meie kanname; sedda kanname meie, ehk omma ennesa süü läbbi kui üht nuhtlust, ja siis saab ta meile tullosaks, et meie ennesa ello parrandame: ehk meie kanname sedda ilma süüta, ja siis läkkitab meile sedda Jummal, meie taevane issa, ja siis se on ka wiisist temma laste heaks, ja õppetab meid kannatust. Mis ühhe asjale kahjo satab, se satab tõise asjale kaswo. Teie taprate lojufsed; se on nende kahjo: agga innimestelle saab sest hea toituis. Nenda kui päike ei woi allati paista, egga kewwade aeg ilma otsata olla; nenda ka ei woi ikka keik innimesse tahtmisest järrele sündida.

Se sugused kõnned kuulsid Herma lapsed wägri hea meelega, ja õppisid seläbbi, et siin ello ajal ütski ei woi oiete õnsaks saada: waid et iggüks, kes tõises ellus täieliste ja ilma otsata tahhab õnsaks saada; se peab esite õppima, jummalakartlik ja hea olla: se on: temma peab tännalik ja kassin ollema, kui kassin hästi käib, ja peab õppima willetsust kannatada.

Iggawenne õnnistus on parrast surma jummalakartlikko innimesse palk. Se on üks suur heldus Jummalast, et siin maa peäl jo ennam head on kui kurja, sest seläbbi ka meie õppimisest päwad, meile rõmoka kulluwad.

„Jehowa! Mailm on täis sinno heldust“!
(ütles Kuningas Dawed, Lauloramatus p. 119. s. 64.)

63, Kui sa middaki ihhaldad, siis wia ka seddamõda ellada, et sa sedda kädte saad!

Üts õttles omma perrenaeselle, kelle jures temma ellas: „minna tahhaksin hea meelega paljo „õppida Jummalast, ja temma tahtmisest, mis „temma kassib ja keelab, ja kuida minna woi- „sin ikka, ja ka parrast surma õnsaks saada“.
— Perrenaene wastas: „Kui sa sedda ihhaldad; siis pead sinna kuulma: se on, tähhele pannema ja moistma, mis õppetakse: ka pead sa luggema: se on, sa pead ramato kädte wõtma, ja neid sannad tähhele pannema, mis seal sees on, ja nende tähhendamist õppima tundma. Kuulmisest parrast käime meie kirrikus. Kes moistab luggeda; se woi ka koddopibli ehk lauloramato kädte wõtma. Tutluses selletakse bibli ehk Jummalakartlik sanna, ja kui se õigel wiisil sünnib, siis õppime meie sedda ikka ennam moistma. Mis nüüd Jummalakartlik sanna sinno pähhe jäeb; sedda pead sa nõbbedaste ja heal meelet teggema: agga seal jures iggal päwal Jummalast tarkust palluma. — Se on se wiis, sedda kädte saada,

mis sa ihaldab; ja kui sa ustawalt sedda wiisid teed, k'ül ja siis sedda kädte saad".

Kes ühhe hea asia ihaldab, kui siin Liso teggi se on io hea tee peäl, mis tedda parrandamisê poole juhatab.

Kes sedda diged wiisid wälja wallitseb, mislâbbi ta sedda head asia kädte saaks, mis ta ihaldab; se on moisteik.

Kes meid head wiisid õppetawad tundma, olgo meie wannemad, ehk õppetajad, ehk Kiriko Jõsandid, ehk muud truid sõbbrad; need on meie suure kütusse ja tänno wärt.

64. Runninga Tallopiad.

Seda ajal tulli kâsk Runninga poolest, et keisgust Runninga moistadest, igga wiekunne mehhest, üks piddi soldatiks woetama. K'stro Per'it olli üks poeg, Wilip nimmi, sellele jolutus ka lord, et ta wäe alla piddi minnema. Wilip läks hea meelega, sest temma olli kolis õppinud sanna kuulma ja ei mitte nurrisema, egga ennesa tahtmisê järrele ellama, Temma mõtles, küllab Jummal mind seks on loonud; sest keik mis sünnib, se sünnib temma hea tahtmisê järrele.

Kui temma sedda piddi õppima, mis soldatit tarwis lähheb teada; siis panni ta hästi tähele. Sedda olli ta ka noorelt kolis õppinud.

Sest

Sest temma siis muhtlust ei saand holetusse parrast, waid õppis wähe ajaka ni paljo kui üks, rügementis. Ka olli ta õpind kirjotama, kui ta alles poisike olli: Separrast pandi tedda Kirjotajaks.

Sdas teggi ta mis kõhhus olli tehha, ja olli ikka seäl, kus ta piddi ollema; agga ei ta rüfund ialki, waid olli rahhul selleka, mis temmale kunninga polest palkaks anneti. Mis temmale kâsti, sedda teggi ta ilma kartmatta, ja teggi ka mu soldatide süddamed julgeks omma kõnnede lâbbi. „Wennad, (ütles temma) kes Jummal peäle lotab, sel on julgust. Kui meie teeme, mis meie kõhhus on, siis Jummal meie eest hoold kannab. Kelm, kes lippo mahha jättab"! —

Wilip sai pea Kapraliks, ja wimaks Serfantiks: ja keik kes tedda tundsid, armastasid ja auostasid tedda. Ka kâis temma kâssi hästi ja ta teenis ennesalle ni paljo rahha, et ta parrast omma wanna isfalleki wois jaggada.

Kes noorel eal on õpind omma kõhhud teaqema, ja sedda mehhe eal teeb; se woib kui kitsas kâes on kindlaste Jummal peäle loodta, ja selâbbi ikka omma süddame julgust kaswatada.

Salomo ütles (Opp. p. 2. f. 7, 8.) Jehowa panneb tallele diglaste tõsisst asia: temma on kilsiks neile, kes ilma laimatta ellawad:

et nemmad diguſſe teeraad kinni peawad; ſiis
hoiab ta omma waggade teed.

65, Hea Naene.

Marril olli üks mees, se olli äkkilinne wiha-
le, ja läks igga tühja palja asja parrast kohhe
tullisets. Kui Marri sedda näggi, siis olli ta
keige suurem murre, et ta ennast keige asjade
eest hoiaks, mis olleksid woind tülli tehha: ta
olli karme ja siirus, et temma mees ei leidnud
maad wihasutada. Kui ta näggi, et temma
mees ommetiggi wahhest hakkas nurrisema;
siis ei haukund ta mitte wasto, waid olli sedda
libbedam. Sagedaste pallus ta Jummalad
üksi olles, et se temma mehhe meelt parran-
daks, ja temma ennesalle kannatlikko meelt an-
naks. Wiimaks läks mehhe südda pehmeks;
ja kui nemmad kahhekeste Jummalala laua jure
tahtsid menna; palus ta omma naeselt andeks
keik sedda üllekohhud mis ta temmale olli teh-
nud, ja lubbas meele parrandamist. Marri
pallus omma mehheka Jummalad, et se tedda
omma wäcka toetaks, ses heas etteuotmisses;
ja nemmad ellasid parrast õnsas ja rõõmsas ab-
biellus.

Üks hea ja moiätlik naene woib omma meh-
hele meele parrandamisses, suurt abbi tehha.

Sirak ütleb (p. 26. s. 19, 20) „Kui kefi
teie seast toe tee pealt ärra eksi, ja kefi porab
tedda jälle ümber tee peale; se peastab hunge
surmast, ja kattab pattude hulka kinni.

66, Paul.

So heldus, Jummal, ullatab
Kül ülle pilwe raja:
So hallastus meid kōsutas,
Teeb abbi kus meil waja.
Sa meie ello pitkendad,
Ja omma lapsi armastad,
Ja wottad palwed kuulda.

Ei pallo minna warrandust
Ja rikust kōkõpanna:
Sa tead minno tarwidust,
Ja sedda mulle anna!
See agga, Jummal, et ma sind,
Ja sinno poega, ja ka mind
Siin diete saan tunda!

Seks. armas Jummal, õnnista
 Need õpetusse sannad,
 Mis rahho sees, kartuseta
 Sa meile kuulda annad.
 Tee, et so käsud peame,
 Ja wiimaks õnfast surreme,
 Jeesusse läbbi! amen.

67. Head Pulmateggiad.

Uks haige lesk noene olli ühhes waeses saunas
 pitkali maas. Ükskord ollid seal küllas pul-
 mad, mistarbeks p. ljo roga olli leidetud. Siis
 ütles noorik omma noore mehhele: „Jummal
 „olgo tännatud, et meie käsni ni hästi käib!
 „meil on liastki head. — Kui mitmel waesel
 „on tuhjaka kitsas käes! Läkki dige meie pul-
 „ma päewal üht head ided teggema: läkki selle
 „waese naeselle seal saunas, wäbhe pulmaroga
 „wiima“! — Door mees wastas: „Se olli
 „üks moistlik fanna! nüüd ollid sinna weel
 „armsam mo meelest, et ma näen, et sul ni hea
 „ja lahke südda on“. — Ja siis läksid nem-
 mad kahhekeste, ja wiisid selle waese naeselle
 head pulma roga süddamekimitusseks, ja kand-
 sid hoold, et temma terwisie rohto sai. Selle
 haige naeselle tullid piisarat silmi, rõmoka, ja
 tem-

temma õnnistas ommad heateggiad. — Nüüd
 läksid nemmad jälle taggasi pulma kotta: agga
 nemmad ei kiitlend ennast mitte pulmarahwa
 ees, selle hea tõe pärrast: süski olli nende süd-
 da wägga rõmus, ja Jummal õnnistas nende
 abbiello.

Sirak ütles (p. 14, s. 14.) Ürra torko
 heal päwal head tehhes, ja hea himmude ossa
 ärgo mengo sinnuust mödda!

68. Punna-Maarja.

Uks kunningas läks ühhel korral läbbi keige
 omma kunningriki omma maad katsuma. Kui
 temma ühhel pühhal, ühhel maal, mis kangel
 temma Kunningalinnast olli, ühhe küllasse
 tuli, siis näggi ta kõrtsi ees suurt hulka
 rahwast kous ja kulis suurt kiska ja hoiska-
 mist. Temma lastis seddamaid omma tõlda
 kinni piddada, et ta selle rahwa illo ja rõmo
 tahtis näha: sest keik Kunningad armasta-
 wad ommad allamad, ja keigeennamiste maa
 rahwast; ja nende meel on wägga hea nähhes,
 et tallorahwa käsni hästi käib, ja et nemmad
 rõõmsad on. Agga kui se Kunningas tähhele
 panni; siis ei näinud temma selle rahwa seas
 middaki, kui usna jobnud mehhi ja naesi, kes
 issekeskis suure kiskaka riidlesid, ja tõine tõist
 karwopiddi kiskusid. Siis lastis ta selle rah-
 wa hulkast üht ennesa jure kutsada. Üks mees,
 kes

kes weel keige selgem nende hullas olli, se laks
 tõlla juve, agga ta ei teadnud mitte. et se Kun-
 ningas olli, kes temmalt küsis, mis riidlemist
 ja mõllamist nemmad seal kõrtsi ees peaksid?
 See mees vastas: „ärge pange pahhaks au-
 „sad wannemad, et ma wähe wärsind ollen!
 „se on se tännase päewa auuks. Täanna on
 „meil punna-maarja, ja se on nenda meie maa
 „wiis, ärge pange pahhaks, et igga üks, kel
 „agga sedda joudo on, se peab täanna ni paljo
 „jummala wiljokest wõtma, et ta silannäggo
 „punnaseks lähheb; siis on ta läbbi keige asta
 „terwe ja punnane. Ärge pange pahhaks! Ja
 „sel wiisil on siis monnikad liaste jummala wil-
 „jokest rüpanud, ja on seulle riido juhtonud,
 „nenda kui se meie maa wiis on: ärge pange
 „pahhaks”! —

Kui Kuningas sedda kuulis; sai temma
 meel haigeks, ta laskis peäle ajada, ja laks
 omma teed eddasi. Pärrest kuulas ta tarkaste
 selle maa rahwa järrele; ja kui temma kuulda
 sai, et nendel mitte üksväinäs punna-maarja
 päewal, se pahha wiis olli, ennast täis lakkuda;
 waid et nemmad ka keif muud suured pühhad
 selle wiisika teotasid; siis wihhastas temma wäg-
 ga, ja ütles: „ma ollen maa rahwale need püh-
 „had andnud, et nemmad neil päiwil hingal-
 „sid ommast raskest tdest, et nemmad esüte
 „Jummalad teeniksid, ja pärrast moistlikkul
 „wi-

„wiisil ennast woiksid rõmustada: agga ma
 „näen, et nemmad ei olle selle headusse wärt.
 „Kül ma tahhan neid õppetada Jumala ar-
 „mo, ja minno headust parremast tallele pan-
 „na.” —

Ni pea kui temma omma kuningaga linna
 kojo sai; läkkitas la lasko wä ja senna maale,
 kus ta sedda joobnud rahwast olli näinud, et
 keif maarja päew d, ja Janipäew, ja Wihtli
 päew, ja igga suure pühha kolmas päew, ei
 piddand ennem pühhitsetama; waid et Moi-
 sawannem d piddid sepeäle piddama, et tollo-
 pojad neil päiwil kowwaste tõed teeksid. Seju-
 res laskis ta rahwale teada anda, et kui nem-
 mad sedda pahha jomisse wiisi mahha ei jät-
 taks; siis tahhaks ta eddespidei ka need muud
 suured pühhad nende käest ärrawotta.

Nüüd küssendas keif se maa rahwas selle
 kowwa Kuningaga ülle, et ta wäese rahwale
 nende rõmo ei sowind. Agga keif mõnikuld
 innimesed kütsid sedda kuningast, et temma
 tarkaste olli tehmid. Eest, kes üht headust
 kurjaste prukib, se ep olle mitte selle headusse
 wärt. Pealeki on suurem patt, pühharawa
 jomisse läbbi teotada, kui pühha päwal tõed
 tehha.

P. Paulus ütleb (Ewes. p. 5, s. 18.)
 Ärge joge ennast mitte täis wina, kust üks õu-
 neto ello rulleb!

Summat ütles (2. Mos. p. 20. f. 8.)
 Mõtle hingamispe päewa peäle, et ja sedda püh-
 hitsed! —

69, Tark Wäljawallitseminne.

Üks moistlik mees tahtis naest ennesalle wõtta,
 ja tulli ühhe tallusse, kus kaks oed ollid. Üks
 neist olli illus, ehhtas ennast ifka kennašte rii-
 dis, ja ei tehnud mitte heal meelel tarwitawa
 tded. Toine olli warm tdele, teggi keik mis
 majas tarwis läks ja kandis hoold keige tallo
 eest.

Mis sugust neist kahhest se moistlik mees
 küs ennesalle naefeks wõttis? —

70, Hea Wallitsus on tullus.

Ühhe weike moisa järrele ei olnud enam küs
 üks ainus külla, ja ses küllas ellasiid nelli kau-
 nid majamehbed, se on, misuggosed tallopojad,
 kes dig ist armastasiid, ja omma maja hästi ül-
 lespiddasiid: ja kaksstõistkummend nurjato tal-
 lopoega, se on, misuggosed, kes keik ükspäinis
 omma tahtmisse järrele tahtsiid ajada, ja ei hoo-
 lind ühtegi keige külla kaswust. Selle külla
 wäljade all olli üks piisoke jöggi, mis kewwa-
 del jae-lahkomisse ajal wägga paises, keik lüüd
 mahhamurdis, ja wäljadelle ja heinamaadelle
 suurt

suurt kahjo teggi. Need nelli kaunid maja-
 meh ed püüdsid keik tehha, mis nemmad agga
 joudsiid, et nemmad ommad wäljad selle nees-
 kahjo wasto warjole panneksid; agga nende
 usk ei ainnud üksi, ja need kaksstõistkummend
 nurjatummad, tahtsiid enneminne isse kahjo
 kanda, kui tõistelle abbi tehha. Nende külla
 olli soo paikas, ja süggisel ja kewadel ollid nen-
 de ulitsad ni süggawad ja muddased, et weiksed
 wahhest nende siise kinni jäiwad, ja et nemmad
 ommad hobbosed ja wantrid seal sees rikkusid.
 Need nelli kaunid maja mehbed ütlesid wah-
 hest: „wennad, wõtkem ühhes wäes haggio
 „raioda, ja omma külla ulitsa peäle panna, ja
 „mulda peäle weddada, et meil ifka kuuw tee
 „olleks“! Agga need tõised ei wõtnud sedda
 head noud mitte kuulda, waid teggid muud
 tühja tded, ja ei kandnud ka oiged hoold pölla
 tde eest. Kui need moistlikud wahhest noud
 piddasiid, üht kaewando läbbi omma wälja teh-
 ha, et se maa tahhedammaks lähheks ja parre-
 mast wilja kannaks; siis pannid need tõised sed-
 da noud agga naeruks. Sell küllal olli paljo
 fanti maid, mis kangel küllast, ja puusta ollid;
 agga puudest olli neil wägga kitsas käes: sest
 sel küllal ei olnud tal Moisanannemad olnud,
 kes nende moisa olleksiid ellanud, ja diete selle
 rahwa järrele kuuland, sepärast olli rahwas
 hooletummal wiisil metsaka ümberkäid.

Need

Nüüd ütlesid need moistlikkud: „lähme ühhes
 „kous puuseemet külwama omma puusia maa
 „peäle, ja siis teeme arda selle ümber, et lojul-
 „sed ei pääse kallale noori puid ärra söema, sen-
 „ni kui nemmad suureks saavad: siis ei olle
 „ommetiggi meie lastel puist pudo“! Agga
 need nurjatummad wastasid: „Se olleks meil
 „kümnes tõe! nüüd lasjeme meie ommad hob-
 „bosed lahti, ja nemmad lähewad kuhho nem-
 „mad tahhawad: agga siis peaksiime meie neid
 „allari hoidma. Ei poolestki meie sedda lähhe
 „teggema“! — Ühe sanna ka, keige hea as-
 jade sees, mis keige küllale olleksid tullosaks saa-
 nud. pannid nemmad wasto.

Wimaks ostis üks moistlik Wannem sed-
 da moisa ennesalle, ja läks senna ellama: siis
 tuli tõine luggo selle küllale. Need kaunid
 majamehhed saidad tüdetud, ja Wannemad
 kaitsefid neid: agga need nurjatummad pididid
 nüüd wäggaise teggema, mis need tõised heaks
 arwasid, ja saidad pealeki nahha peäle, kui
 nemmad tahtsid wasto panna. Ja nenda käis
 selle külla rahwa kässi hästi, ja ei sündind nei-
 le pärrast ühtegi kahjo.

Jummal wallitseb inimeste üle kohto-ehk
 muu Wannemadte läbbi: ja Wannemad on
 Jummalast saetud. Nemmad nuhtlewad sed-
 da kes kurri, agga nemmad kaitsewad ka neid,
 ja teewad abbi neile, kes head on. Wannemad
 on

on siis üks suur ande Jummalast; sest ilma
 nendeta ei woiks ükski, ja keigewähhemaste
 maa rahwas, rahholist ello ajada.

Sepärrast ütles Jummala sanna (Rom.
 p. 13. s. 1.) „Agga hing heitko emmast üle-
 „madte alla, kellel keigeüllem meelewald on:
 „sest illemaid ep olle muido, kui Jummalast:
 „agga kus üllemad on, need on Jummalast
 „saetud. Kes nüüd üllemadte wasto panneb;
 „se panneb Jummala seadmiste wasto“.

71, Pitkse Mürristaminne.

Peter ja Willem ollid ühhewahhe wäljal tdel:
 siis tuli Jummala ilm, et wälko ldi pitkne ja
 mürristas waljust. Peter ütles: „läkki, wen-
 „nife, pöggeneime senna wanna hdene puu sisse,
 „mis seal seisab: mul tulles hirm selle mürris-
 „tamisefka“. Willem wastas: „ei mitte,
 „wend, se olleks suur rummalus. Se ei olle
 „mitte hea, mürristamisfe jures nisuggose puu
 „alla astuda, kui se seal, kel ladwas kuwad
 „okfad on. Wälko tulloke lööb sagedaste se-
 „suggoste oksade mödda mahha. Pitkse mü-
 „ristaminne on üks heateggo Jummalast: ta
 „koikutab maad, teeb soja wihma läbbi, et
 „maad wilja kaswatawad, ja puhastab tae-
 „waallust keigest kurjast haurust. Kui meid
 „ka wihtm merjaks kastab, kül riide hilpud pea
 jälle

„jälle kuiwawad: ja lausa taewa all ei olle ni
 „paljo karta, kui seal hõene puu all. Eht ar-
 „wad sinna, et ma selle hõene puu sees surma
 „eest woiksin warjul olla, kui Jummal on sead-
 „nud, et ma pean surema„? — Willemmi
 moirilik jutt ja temma julgus, teggid, et Peter
 temma jure jäi. Ja kui nemmad alles nenda
 kõnelesid; wata siis lbi wälko tulloke senna puu
 sisse, kuhho alla Peter tahtis pöggeneda.
 Nüüd ehmatas Peter, hakkas Willemmi kae-
 lasse kinni, tänmas ja ütles: „armas Willem,
 „sinna olled minno ello kaitshud“! — Willem
 wastas: „se olli hea, et sa minno sanna wõt-
 „sid kuulda: seläbbi olled sa omma ello pit-
 „kendand“.

Argus teeb kardetawa asja ikka suuremaks.

Ühhel kartlikkul on kahhemõrra hädda käes:
 temma kartab sedda, mis kardetawa on, ja ka
 sedda, mis agga temma meelest kardetawa: ja
 häddas ei tea ta ennesalle abbi tehha, kui ta ka
 wahhest wähhese asja läbbi ennast woiks häd-
 dast peästada.

72, Polletamisse: Klaas.

Ühhel kerwadissel päwal paistis päike selgeste
 kolituppa. Kolilapsed ollid omma õppetajalle,
 omma tähhelepannemisese läbbi rõmo tehnud,
 ja se est tahtis temma neile jälle üht rõmo tehha.

Ta wõttis omma polletamisese klaasi kätte, ja
 ütles: lapsed, mis teie sest kül arwate? tullokest
 ep olle meil taas, ja siiski tahhan ma selle klaa-
 sika sedda taela süta pollema. Nüüd astus ta
 päwapaiste ette, ja laskis päikesse joned selle
 klaasi läbbi selle taela peäle langeda, ja nenda
 hakkas tael pollema. Üks nende laste hullkaf-
 kes keige terrafenmast järrele mõiles; se ütles:
 üks ep olle tõssi, armas õppetaja, päike polle-
 tab, agga klaasi sees ep olle tullokest? — Õp-
 petaja wastas: uige kül: se klaas koggub päi-
 kesse joned kokko; sest ta on seks nenda iho-
 tud. Agga kes teie seast woib mõitelda, mis
 weel tarwis lähheb, kui päike selle klaasi läbbi
 peab süta? — Nüüd hakkasid need lapsed
 senna ja tenna arwama, agga ükski ei tabband
 sedda. Siis ütles õppetaja: ei siin arwamin-
 ne aita, kus näggemist ja tähhelepannemist tar-
 wis lähheb. Agga ma tahhan sedda teile ölda.
 Waatke, kui ma middaki tahhan süta pollema;
 siis pean ma sedda klaasi ikka ni kangel sest as-
 jast piddama, kui seks tarwis lähheb: muido ta
 ei süta mitte; kui teie siin näete.

Agga ma tahhan teid ka õppetada, mis
 muud kaswo meile need klaasid saatwad, mis
 sel wiisil on ihotud, kui sesimane. Keik mis
 meie seläbbi tähhele panneme, näib suurem olle-
 wad, kui ta toest on: katske siin neid poksta-
 wid ramatus: nemmad paistawad sõrme laius-
 sed.

sed. Nisuggosed Klaasid leitakse ka, mis piisemad, ja toist wiisi ihotud on, ja need näitwad dige tillokesed asjad selgeste ja suureks, ehk towad ka lauged asjad, mis taewa külles ehk maa peal on, dige liggi silma ette. Seläbi woime meie siis need asjad selgemast nähha, ja tähhele panna, kui omma palja filmaka.

Lapsed küsivad, eks prillid ka ei olleks nisuggosed klaasid? Dppetaja wastas: ei mitte: waid nemmad on tõist suggo: sest nemmad on otsekohhe ihotud; need tõised Klaasid on keel paikas paksemad, kui ümber ärede. Ka ei tee prillid sellele, kelle filmad santiks on läinud, muud head, kui et temma liggidal selgemast nende läbbi woib nähha. Kell agga terrawad filmad on, se ei selleta prilli läbbi ühtegi.

Teie, kel terwed filmad on, ja kes teie selgeste woite nähha, tännage Jummalad, armad lapsed, et temma teile selged filmad on andnud, et teie nendeka keel need illusad ja auulikkud ja immelikkud asjad woite nähha, mis temma on tehnud. Agga hoidke ennast, omma filmadega patto teggemast.

Kuida woime meie filmadega patto tehha? Küsivad lapsed. Monnesuggusel wiisil, (kõstis dppetaja) agga keige ennamiste, kui teil hea meel on nähhes, et kurja tehha.

73, Tillokenne Rahwas.

Uks poltsamaa mees, kes pite ja priisk olli kaswust, nenda kui seal maal paljo suuri mehhi leitakse; se tulli allotaggose maale üht suggolast katsuma. Seal leidis ta ennamiste üsna piisokest rahwast: naese mehhed, kel abbemed suus ollid, ja isse kui poisikesed: wägga harwast üht meest, kel wähheki mehhe kehha olleks olnud. Temma küsis omma suggolastelt, kust se ommetiggi piddi tulles: ja temma suggolanne wastas: „Jummal sedda teab! agga „jo se wist sest raskest tõest ja sundimisest tuleb, miska jo meie lapsed piinatakse, kui nemmad peawad waimuks käima: nenda kui meie „naesed laulawad:

„piisokessi piinatakse!

„rammotummi raisatakse!

„se ei anna neile maad kaswada”. — Agga se poltsamaa mees olli moistlik, sepärrast ütles temma: „ei ilmas se woi tõssi olla! Tõde kinni- „tab innimesse terwist: ja terve puu, mis heas „maas seisab, se kaswab sirgekse ja priiskiks; „nenda ka innimenne, kui ta terve on, mis „ta siis ei peaks kaswama? Meie maal tehha- „kse ka sedda samma tõed mis siinki tehha, ja „meie ei lasse ommad poisikesed ka mitte laiska „peks-

„peksa : siiski kaswamad nemmad illes kui
„hawapuud, ja on parrast mehhed kui her-
„jad”. —

Kui nemmad alles nenda juttostafid; kan-
dis perrenaene roga lauale keshommikuks.
Perremees läks kambri ja teiwinaapudeli, an-
dis omma woerale suutaid, ja wõttis isse ka:
parrast andis temma ka omma kahhe ja kolme
astase lastelle ja kahheksa astase poisikeselle
rüpada. Kui woeras sedda näggi, ehmaras
ta ärra, ja ütles : „mis sa nüüd teed källi-
„mees? olled sa peast nõdder”! — Tõine was-
tas : „mis siis on? need koerad on nenda
„maiad selle wiina järrele : ja se poisike joob
„tedda sisse kui wett, dige kui üks wanna mees.
„Se on ikka meie maa wiis nenda olnuud, et
„meie omma lastelle wiina anname, et nem-
„mad peawad kowwaks saama”. — Siis üt-
les poltsamaa mees : „nüüd ei panne minna
„ennam inimeks, et ma teie maal aina masfa-
„jallad, ja poisikesi meeste assemel leian.
„Kuida woib siin üks inimenne täit kaswo
„kädte saada, kui teie isse jo lapse eal temma
„siisikonnad wiinaka rikkute? kui sa ei tahha
„et üks kuisikas peab suureks kaswama; siis
„anna temmale nooreld wiina lakkuda! Ja se
„samma luggo on innimesseka”. —

Dppige, lapse wannemad! dppige selt au-
sält poltsamaa mehhele; et teie omma rumma-
lusse

lusse läbbi ei saaks omma enneste laste mort-
sufaks, ehk et teie wähhemalt nende terwist ei
rikkuks!

74. Maa rahwal on ka hea põlw siin
ilmas ellada.

Üks linna koddanik läks kewadiesel ajal, kui
illus ilmoke olli, ennesa lusti parrast ühhe kül-
lasse. Shto poole tulli üks kange wihma sad-
do, et ta ei peasend linna taggasi, waid pididi
ühhe omma sobbra juure jäema demajale. Se
tulli ürrikesse aja parrast omma pojaka põllo
tdelt kajo. Kui nemmad tõine tõdist said terre-
tand; sündis nende wahhel sesinnane jutt.

Koddanik. Ei toest, minna ei tahhaks
tallopog olla! Disuggoses ilmas kündma, ehk
muu tde kallal aues ruskama: se on toest üks
suur piin! ja kui saggedaste on santid ilmad!

Perremees. Waew ei olle piin, aus Is-
sand! Ja siis on ilmad Jummalast, ja on ikka
meie heaks.

Koddanik. Se on tõssi kül; agga om-
metiggi teie seläbbi merjaks saate, ja wiimaks
haigetks.

Poeg. Merjaks meie kül saame, agga ei
separrast mitte haigetks: ja se tulleb sest, et meie
olleme dppinud, saggedaste merjaks saama.

Koddanik. Peält nähhes et olle teie kül mitte haige wiisi, söbber; agga kui paljo senna tarwis lähheb, enne kui innimenne sedda õppib!

Poeg. Maast maddalast meid käsawatase kowwemaks, kui linna rahwast. Kui meie lapsed olleme, siis ujome meie külmas wees, ehk mängime lummes kui wahhest ilmad on, et linna rahwas ei lassaks omma lapsi uksestki aue. Peäleki ütleb wanna rahwas: tõe soendab nahka!

Koddanik. Meie teeme linnas ka tōed.

Perremees. Se on tõssi, aus isсанд! ja teie tōed on ka wägga tarwitawad. Agga meie tōed on peäleki rõmolissed. Kui teile üks lōde ke peab laulma; siis peate teie tedda sõdtna: meie laulwad monni sadda ilma meie waewata. Linna rahwa tōe ja ammetide kallal, peawad nemmad ennamiiste maas istuma, monne ametmehhe tubba on täis pahha haiso, ja se teeb neid hallisewaks. Meid agga rõmustawad heinamaa died omma illo ja haiso läbbi; ja se haur, mis künnetud maast touseb, kinnitab meie terwist. Üks illus kewwade hommiko, on üks kallis assti, ja sest ei saa teie linnas middaki tunda.

Koddanik. Agga kui mitto asja on teil ka kardetawad! Poud ja wiim, rahhed ja kange tuul, metsalissed ja puddolassed, sõdda ja

weikse katk: keik need woimad teid hukkada. Agga meie, meie teeme omma tōed ikka et dast, ja sedda ennam kui raisatakse, sedda ennam meie tōe meie hinda toob.

Perremees. Ja, Isсанд, agga meil ei lähhe ka mitte ni paljo tarwis, kui teil, ja kui Jummal meie annab. Kui meie kädte tōe monne asta järrestikko siggib, siis jouame meie ka jälle üht kahjo kannatada. Peäleki leiame meie keige seeläbbi, mis meie ümberkōudo sunnib, ikka ennam maad kui teie, Jummal peale mõttelda, ja jummalakartlikuks saada. Meie näeme Jummal wae teud iggal päwal omma filmade ees, ja mõttame keik mis meil tarwis lähheb, otse selle kääst, kes keige lih hale roga, ja keige weiselle toidust annab, ja omma wiimale käsib, et meie põllud omma wilja andwad.

Koddanik. Selle eest olleme meie linnas ka jälle ennam warjul keige üllekohto ja wargusse eest: meil on abbi keige haiguste wasto: meil on ikka head seltsi, ja kolid, kus meie ommad lapsed woime käsawatada. Ka on meil ennam jutlussed kirrikus, ja meie kirrikud on illosammad ja uhkemad: meie kojad ja rohho ajad on illosammad, ja meil on uhkemad ja hõlp-sammad riided kui teil.

Perremees. Aus Isсанд! meie waesus ei ukkuta keddaid, meilt warrastama, ja kui tegi

meile tahhab illekohhud tehha, siis on meil Moosawannemad, kes meid kaitsewad. Arwaste sattub meile haigus, sest et meie ni paljo ja mitmesuggust asja ei sde egga joo kui teie. Ommad lapsed kaswatame meie halwama hinnaka kui teie: ja Jummal dnistago meie Moosawannemad, kes hoold kandwad, et meie külades kolid on, kus meie lapsed middaki woiwad õppida! Üksinus tde teggemusse juures, ja hea terwis, se on meie laste suurem warrandus. Kui meie kirrikudest tahhame räkida, siis teame meie, et Jummal ei waata sepeäle, kas meie paljo jutlusest kuuleme, ja palwed teeme; waid üks truu südda, kes temma poole õhlab, se on temma meele pärralinne: ja sagedaoste laulame meie omma põllo tde jures, ärdama süddameka, kui monnes kirrikus laulakse. Meie majad katwad meid pahha ilma eest, ja meie põllud ja ajad andwad meile toidust ni paljo kui tarwis lähheb: ja meie riidet ei tee meiw mitte waeseks, sest et meie neid hoda wa hinnaka ostame.

Roddanik. Räki mis sa tahhad, sõbber! ei minna ommetiggi lähhe tallopojaks.

Perremees. Aus isfand, linna on ka hea ellada, agga maal on ka hea ellada! Se on hea, kui iggäüks omma põlweka rahhul on. Egga minnaki tahtnud linna ello halwaks pidada;

dada; waid ma tahtsin üksräiniis näita, et ka üks tallomees dige dnfa ello woib ajada, kui temma moislilik, ja omma põlweka rahhul on. —

Oh, et igga tallomees meie maal, nenda wottaks ellada, et ta toeka isie ennesast keif sedda woiks dlda, mis siin se aus perremees ütles! Kul siis hea piddo olleks meie maal!!! —

75, Taimede kaswamisest.

Reigele mis kaswab, ehk suuremaks peab saama, lähheb toidust tarwis. Maa mullas on nissuggone toidus, mislähbi taimed kaswawad. Taimed immewad maast sedda toidust sisse, ja temma lõppeks peaki otsa, kui tuuled, uddo ja wihm sedda toidust ei kaswataks, ja ikka uud fenna juree ei liisaks. Agga keigeennamiste saab maa wiljakandwaks tehtud, moisliliko kae wamisese, kändmisese ja ästamisese lähbi, digel ajal. Suurt abbi teeb ka sitt põllole: temma on raswane ja solane, sest tulleb temma hais, ja kui ta mädaneb, siis teeb ta soa. Kui sa head wilja tahhad; siis pead sa hea ja wägge wa sitta eest hoold kandma, ja sedda põllo peäl hästi peeneks lahhotama, et igga paika peäle middaki saaks. Ka pead sa murretsema, et so seemne tarrad head, küpsed, ja iddanewad on,

ja neid feigest umbrohhõ seemnest puhhastama. Ka pead sa tähhele pannema, et sa ühhesuggust wilja tihti ühhe põllo peale ei külwa; waid igagal aastal tõist suggo wilja.

Umbrohhud külwawad ennast isse, nenda kui Karro kaerad, ohkakad, ja tõlkid; ehk nemmad figgivad ka juuredest, kelle otsokessed ikka jälle rohõto ajawad, kui seawõtid ja põldmurrakad. Umbrohhi teeb feige hea taimedelle kahjo; sest temma kaswab ussinammasi, wõttab fei nende toidust, ja lammatab neid. Sepärast pead sa püüdma, omma põldo neist puhhastada, ja seäljuures ühtegi waewa põlgama, sest et ta sulle rohõeste täsfutakse.

Kes wakka wilja mahha teeb, ja nelli wakka jälle kädte saab; se ei pea selleka mitte rahhul ollema: waid peab püüdma, omma põldo nenda harrida ja parrandada, et ta omma seemend kumme wõrra kätte saaks. Moistlikko tallomehhe murre käib sepeale, ei mitte, et ta omma põldo kaswataks; waid et ta harrimisse läbbi omma põllomaad parremaks teeks. Sell wiisil ei kullo temmal ennam aega, egga lojuksi, egga perred, egga tõed, egga seemed; ja siiski foggub ta ennam wilja omma aita.

Tõine luggo on sell, kes ikka püab omma põllo maad laiemaks tehha. Temmale jäeb saggedaste hea põld santi põllo pärrast harrimatta, ehk ta peab ennam lojuksi toitma, ja ennam

ennam perred paskama, ja ei jäe temmale pärrast, selle suure kullotamisõka ühtegi ennam, kui sellele, kel kassinaste maad käes on. Agga se mis tallomehhele ülle jäeb sest, mis temmal maja piddamisõks kullub, ja mis temma pärrast woib müa; se on se assi, mispeale üks kaunis majamees feigeennamiste katsub. Sest majamehhel lähheb ka monda asja tarwis, mis ta rahha pärrast peab ostma: ja ta kannab hoold, et temmale weel rahha jäeb kirsto pan-na, tullemaks tühjaks ajaks.

Mihkil olliid poole addra maad käes, ja temma põllud andsid temmale tuuskümmend tündri wilja: agga temma maja üllespiddamisõks kullus jälle wiiskümmend tündri aastas. Hansul olliid pooltõist päwa maad käes, ja temma põllud andsid temmale kolmkümmend tündri; agga temma ei tarwitsend ennam kui wiistõist kümmend tündri aastas omma maja üllespiddamisõks. Nenda olli Hans omma pooltõistpäwa maade peäl rikkam, kui Mihkel omma poole addra maade peäl: sest se ükspäinis on rikkas, kel ülle temma tarwidust weel midadaki järrele jäeb.

Zummal õnnistab ka ennamiste ikka need tarkad ja nõbbedad maja mehhed. Ehk kül rahhed, weewolamissed, poud, tulloke, weikse katk, ja sõdda, kauni maja mehhele ni hästi kahjo teewad, kui laisalle; siis sattuwad ommetig-

metiggi nisuggosed willetsusjed agga wägga harwast.

Wahhest ütlewad tallomehhed: „Jummal „ei olle jell astal meie põllo wilja mitte dnnis- „tand“! Agga nemmad peaksid ennemiste üt- „lema: „meie olleme laisad ja moistmattummad „olnud: meie ei olle põldo diete harrinud: „meie olleme santi seemne mahha tehnuud: meie „weddasinime olgi sitta asemelle wälja peäle: „meie ei murdnud kessa digel ajal: meie ei „wiitsind kewwadel kaewandude läbbi wett om- „ma orrašte peält mahha lasša“. — Ja nen- „da on ennamiste ifka tallomehhe ennesa süü, „kui temmal sant wiljawoos on.

Jummal ei lähhe immerähre teggema ja nen- „de läbbi meie põllud dnnistama; waid temma „dnnistab neid meie tõe läbbi. Sepärrast, kes ei „wötta moistlikkult ja truište tōed tehha, se ei „tohhi loota, et temma põllud temmale suurt „wilja annaksid.

76, Hulkoja.

Ednno teggi omma lapsedölwes paljo koerust „ja ei wotnud kelleki janna kuulda. Kui ta suu- „reks sai; siis ei wiitsind ta tōed tehha, waid „heitis nalja tōe jures, et mu rahwas ka ei saand „tōed tehha. Kui ta üksford moisas waimuks „olles, omma laiskusse pärrast piddi nahhapeäle „saama;

saama; siis läks temma paggo, nenda kui se „nuriato wiis saggedaste meie maa rahwa hulkas „leitakse. Nüüd hulkuus ta ühhest paikast toise „paika, ja ei olnud temmal kuški jäewad paika „ülle paari päwa: sest moistlikko inimeste jure „ei tohtind temma jäeda, sest ta kartis et nem- „mad tedda kinniwottaaksid: ja rummala ja dōala „rahwa jures, kes tedda kül muidō olleksid pid- „danud; ei saand temma ka asjed, sest et ta „tōed ei wiitsind tehha. Kui temma jo ühhe „poole asta nenda olli hulkonud; tulli temma „ühhe rikka tallomehhe jure, kes nurjato mees „olli, ja tedda monne nāddale ennesa majas pid- „das. Agga seäl küllas ellas ka üks jummal- „kartlik mees, kes ei woind sedda üllekohhud sal- „lida, et üks inimenne toise orja ennesalle „peaks: se andis sedda moisa teada. Nüüd „woeti Ednno kinni, ja wiidi, pakf jallas, om- „ma moisa: seäl tedda arnotummalt nuhheldi, „ja pandi jälle temma perremehhe jure. Agga „se tallopoeg, kes tedda monne neddala olli pid- „dand; piddi igga päwa eest 25 Koppitad „maksma, ja senna läks siis keik temma rikkus.

Agga se joksmisse wiis olli Ednno meeles „jo armsaks saanud; ei ta kestand ennam kōddo; „waid läks ürrikesse aja pärrast jälle reisisma. „Ja nüüd ei olnud ta ennam omma maaka rah- „hul; waid läks randa, ja nenda ülle merre soo- „me maale. Soome maal olli temma nüüd kül „feige

keige takkafiusamisise eest warjul; agga siiski olli temmal seal wägga raske piddo. Temma piddi kowwaste tded teggema, et ta ennesalle agga ni paljo teenis, et ta joudis omma kohho hagganaleiwa ja parkika täita. Kaks astad kannatas ta sedda ello; agga siis ei jaksand ta ennem, waid mötles ennesa meeles: „ma tahhan jälle kojopoole menna! tehko nemmad siis seal minnoka, mis tunnewad: agga seal on ommetiggi parrem!“ — Ta tulli omma koi ja läks seddamaid moisa, sest ta arwas, et Herra temmale kül andeks annaks, kui temma isse omma süüd ülestunnistaks. Agga Herra ei arwand mitte nenda, kui Tõnno arwas; waid lastis tedda weel kibbedammast nuhhelda kui essimissel korral; ja sedda digusse poolest: sest kes üht kurja tded, mis eest ta jo nuhtlust kannatas, meelega jälle teeb; se on kashewõrra nuhtluse waert.

Nüüd ajas Tõnno jälle tükki aega omma koddo omma ello; agga ei temma tde tahtnud diete siiggida. Peäleki olli ta woeral maal hulkodes, monda kurja kombe dypinud, kelle parrast omma rahwas teda ei woind sallida, ja kelle parrast ta sagedaste nahhapeäle sai. Sedda tüddines temma kannatada: ja separrast läks temma nüüd wenne maale. Seal ellas ta monda asta seal ja täel, ja ei olnud kuski dige rahhul. Siiski ei tahtnud ta mitte ennam

nam koi poole menna, sest ta teadis, et ta seal nüüd kül weel raskemad nuhtlust wois loota. Agga temma Moosawannem sai kuulda, kus Tõnno olli; ja ehk ta kül üht nisuggust üleannetud innimest ei tarwid send agga tahtnud; siis ei tahtnud temma ka mitte tedda ilmaasjata kaotada. Separrast müüs ta tedda soldatide alla.

Nüüd wast Tõnno õnneto põlw diete allotas. Kül ta nüüd omma koerust ja hulkomist kashettes: agga se olli wägga hilja. — Temma laiskusse ja hooletusse ja rummalusse parrast, sai ta iggal päwal keppi: ja wähe süa seal jures. Nüüd mötles ta ennesa meeles: „ma tahhan pöggeneda, ja jälle omma koi menna, ja meelt parrandada, ja ei ilma ennam hulkoda“. Desel, kui tdised soldatid maggasid; karkas ta ärra, ja jooksis ni paljo kui ta joudis, et ta agga eddasi saaks. Temma südda hakkas jo rõõmsaks saama, et ta soldatide kimpust olli lahti peasnud. Agga temma rõmul ei olnud suurt jätko: sest üks soldat, kes tedda tundis, tulli temma wasto wottis tedda kinni, ja wiis tedda pealikko kädte. Seal siis temma üle kaua kohhud ei peedtud; waid temma piddi põlveli mahha heitma, nenda kui wäe all se wiis on, ja kolm soldatid astosid omma püssideka temma wasto: ja lasid tedda mahha kui koera. — Nenda siis Tõnno ommal

mal parrajal eal omma nurjatunma ello otsa leidis: sest temma ei olnud wannem, kui kahheksa aastad kolmad kummend.

Waatke! sesuggone luggo tulles wiimaks innimeselle, kes jooksmisse ammeti wõttab. Sepärrast ütles Jummal sanna tunninga Laweti läbbi (Laul 37. s. 3.) „Lota Jehowa peäle ja tee head, ella ommal maal, ja toida ennast usfoka!

Arra mõtle, kui sa middaki kurja olled teh nud, et sa pöggemisse läbbi tahhad warjole saada: sest kui inimenne sind ka-ei leiaks, siis ommetiggi Jummal sind leiab, ja ommal ajal nuhtleb. Sepärrast ütles Kunningas Lawed (Laul 139. s. 7-10.) „Kuhho pean ma minnema sinno waino eest, ja kuhho pean ma pöggemema so pälle eest! Kui ma astuksin taewa, siis olled sinna seal: kui ma peaksin aasjed tegema pörgus, waata, siis olled sinna seal. Kui ma wõttaksin koido tiwad, ja ellaksin wiimse merre otsas; siis sealki so käsfi mind juhataks, ja sinno parrem käsfi peaks mind finni. —

77, Üks lühikenne õppetus mailmast.

Uhhe selge sunwise dese algmisses, istus üks moistlik isä omma pojaka toa ukse ees. Kui poeg ni paljo tähti taewas näggi, sai temma süd-

südda rõõmsaks, ja ta ütles: „oh taad, ei ilmas olle minna weel taewast näinud nenda illofa ollewad.

Jäsa. Ja ommetiggi olled sa jö kahhetdisskümne aastane pois, ja olled ni mitme selge de ellanud.

Poeg. Edsi küs: agga minna ep olle sedda mitte tähhele pannud.

Jäsa. Seb se süü on, mo Poeg! Ja Lawetil on küs digus, kui ta ütles: (Laul. III. s. 2.) „suured on Jehowa teud; agga sell „ükspäinis on hea meel neist, kes neid tähhele „panneb”.

Poeg. Ma tahhan nüüd ka keif hästi tähhele panna, mis Jummal on teh nud, et ma tedda diete õppin tundma ja armastama. Agga, kallis taadike, sinna tead ni paljo asjad: juttoosta mulle ommetegi middaki taewast ja maast, ja mis need tähhed seal taewa külles peaksid ollema!

Jäsa. Sedda keif ühtekokko hütakse mailmaks. Ja kes sedda sanna, Mailm, sühho wõttab; se peab sealjures mõtlema, keif nähtawad asjad, mis Jummal on loonud ehk teh nud.

Poeg. Kas meie siis tunneme keif asjad, mis Jummal on loonud?

Isa. Et mitte keif. Monned asjad ont nähtawad, monned on näggematta. Nähtawad on keif asjad, mis meie omma meeledeka tunneme, silmaka näeme, ja liikmedteka katsume. Nenda on need tähhed, mis seal taewa all paistwad. Monnel nende seast, on nende ennesa walgus, nenda kui meie päikesel: ja need hüüdtakse seiswad tähhed: agga monnel ei olle enesa walgust mitte, waid nemmad saawad omma walgust nisuggustist päikestest: ja need hüüdtakse kairwad tähhed. Keif need kairwad tähhed müüd, kes ühe nisuggusse päikesse kääst omma walgust saawad, need on issekeskes ühhes kehhas, nenda kui meie ihho liikmed ühheskous ühhes kehhas on. Meie päikesel on ka sesuggosed kairwad tähhed: ja nende seas on kuu meile keige tuttwam, kes meile wahhest desel walgust annab, sest et ta meile keigeliggem ont.

Poeg. Kui suur on küll üks nisuggone täht?

Isa. Need innimesed, kes sedda moistwad ärraarwada, ütlewad, et nemmad wägga suured on, paljo suuremad kui meie maa. Sest meie maa on ka üks sesuggone täht, ja tedda nähtakse neist ellokadest, mis kuus ellawad, nenda, kui meie sedda kuud näeme.

Poeg.

Poeg. Mis sa ütled, taadife? Kas siis kuu sees ellokad on?

Isa. Moistlikkud innimesed arwawad sedda: sest et kuu selle maa ka ühhejuggone on, mis peäl meie ellame: agga siiski ei woi minna sulle mitte dlda, misuggosed loomad seal elawad.

Poeg. Kui suur on siis meie maa?

Isa. Meie maa on ümmerkumme kui üks niitiferra: ja kui üks innimmenne nenda ümber meie maad woiks kääta, kui sinna ühe niiti otsa kes ümber niiti kerra woid sidduda, siis peaks temma wiis tuhhad, nelli sadda pennikorma kääma, enne kui ta jälle senna kohhta tulleks, kust ta wälja läks.

Poeg. Kas siis taewas on ümber keige meie maa? ja kuidas siis meie maa kinni seisab? ja kust se tulleb, et wahhest dese on, ja wahhest päew?

Isa. Sinna küssid wägga paljo asje ühe korra, pojoke, ja minna ei woi sulle mitte nenda kohhe nende küssimiste peäle kostada. Agga kui meie jälle kirriko lähheme; siis tahhame meie ka ausa kirriko Issanda jure menma: sellon puust tehtud üks nisuggone ümmerkumme kerra, mis diete sedda wiisi on kui meie maa. Temma on üks hea lahke mees; ja kui meie ted-

näggo on. Neil innimestel, kes mustad; on ennamiste lühikesed, mustad, kähharad juuksed, nenda kui meie lammaste willad.

Poeg. Misugoste innimeste eest minna lähheksin paggo.

Isa. Mikspärrast sedda? Nende seas leitakse ka head innimesi, kedda Jummal armastab, ni hästi kui meie seas. Sedda sinna jo bibli ramato sees woid luggeda.

Poeg. Ja! mo meeles on weel need salmi sannad: „Jummal ei tee wahhed innimeste wahhel, waid igga suggo rahwa seas, kes „tedda auostawad, ja digust teewad, need on „temma meelepärrast“. — Agga se rahwas elab küll kangel, meist! Nimmeta mulle ommeti nende maad!

Isa. Kui sa neid tahhad meeles pidada; siis tahhan ma neid sulle nimmetada. Panne tähhele! Siin maa peäl, kus meie ellame, on üks jaggo maad, ja tõine jaggo wett. Sedda maad jaggame meie wie jausse, ja et neid parremast woiks tunda; on nendele nimmed annetud. Need nimmed on: Europa. Asia, Awrika, Amerika, ja need louna allosed maad, mis meile weel diete tuttwad ei olle, agga aega müda weel woiwad tuttwa maks saada.

Poeg.

Poeg. Misugoses jaus siis meie ellame, ja misugoses jaus ellawad need mustad ja kähhara peaka innimesed?

Isa. Meie ellame Europa maal. Siin maal on ennamiste keit innimesed walged, nenda kui ka Asia maal: agga Awrika maal on nemmad ennamiste mustad, ja Amerika maal ennamiste wasse karwased. — Ehk kü need suured maa jaud merrest ümber piiratakse; siis hüütakse neid ommetiggi kowaks maaks: agga need pissamad maad, mis merre sees on, need hüütakse saareks.

Poeg. Merres peawad ka suured kallad ollema taadike?

Isa. Merres ni hästi, kui maa peäl on wägga suured, ja wägga tillokesed ellokad. Kas sinna sedda kü usfud, et merres kallad on, mis pikkemad ja paksemad on, kui se keige suurem kuuse ehk männi puu kõrwes! Misugosed on wallaskallad, ja muud selle sarnatsed. Maa peäl on elewant se keige suurem ellajas; se woib omma seljas üht honed kanda, kus ülle kolmkümmend innimesed sees on. Lindode seas, on jaanilind se keige suurem; temma on kõrgem kui üks mees suure hobbose seljas.

Poeg. Sinna ei räki walled, taad, sepärrast ussun minna sinna sanna.

§ 5

Isa.

Jesa. Müüd leitasse ka maa peäl ellokad, mis tuhhad kord pissemad on kui üks saddajalgne: ja nendel on ommetiggi liikmed nende ihho külles, mis wägga tarkaste on tehtud ja kofko pandud.

Poeg. Müüd sa kül tahhad katsuda, taadife, kas ma kerge ollen! — Kuida wois siis üks innimenne nisuggosi pissokessi ellajad nähha? ehk kust teab temma, et nende liikmed immetikkud on kofkopandud, kui nemmad isse pissemad on, kui üks saddajalgne? Sell peab jo terraw film ollema, kes üht saddajalgast selgest woib nähha.

Jesa. Mis minna sulle ütlen, poioke, on tõssi: sest se tulleks sinnole kahjuks, kui minna sind õppetades, lähheksin nalja heitma. — Tõssi on, et palja silmaka meie ei woiks need ellajad, egga nende tillokesfed liikmed nähha; agga tarkad innimesed on sedda kunsti üllesleidnud, selge klasi nenda ihhuda, et, kui meie selle lähbi üht pissokest asja tähhele panneme; siis näitab se klaas meie sedda asja, tuhhad kord suuremaks, kui ta on.

Poeg. Se on üks wägga tullus kunst, agga taadife, mis auolinne on Jummal, kes keik sedda, suurt ja tillokest on tehnu! Kül siis temma loodud asjad on ilmaarwamatta! Sies teab kas meie pooldekki neist tunneme! Müüd ussun

ussun minna toest, et ka tähtede sees, jummal loomad ellawad.

Jesa. Wata poioke! kui meie jummal kartikkud olleme; siis ehk se on meie tde parast surma, et meie need ilmaarwamadta loodud asjad parremast õppime tundma, kui siin: ja et meie siis inglide ja waggadeka, Jummal suurust, allandiikko immelspannemisse lähbi kiitame.

Poeg. Oh, kallis taadife, ma tahhan diete jummalakartilik olla! Oh et ma jo surnud olleksin, ja keik sedda woiksin nähha saada!

Jesa. Ei mitte nenda, poioke, waid sinna pead heal meelel ellama, ni kaua kui Jummal tahhab: ja pead siin ommas tdes ustaw ja dige, ja nõbbe ollema. Kui sa sedda teed; kül siis Jummal kummategi sinnule ütleb mis temma sanna meid õppetab: (Matt. p. 25. s. 21.) „sinna hea ja ustaw sullane: sinna olled wäheheses asjas ustaw olnud, minna tahhan sind ülle paljo panna; minne omma isfanda rõmo „sisse“!

79, Warras.

Taak, kui ta alles poisike olli, siis olli ta jo sedda pahha ammeti wõttnu, et, kus ta midaki leidis, sedda wõttis ta sallamiste, ja pidas sedda ennesalle. Kül ta suuremaks sai, ei jäend ükski raudnael seinas, egga ükski obba-

dus wárrawa sambas, temma eest rahhul: ta kiskus sedda wáha, ja panni omma kirsto, kui se ka temmale tarwis ei láinud. Se jures ajas ta ommad asjad ni tarkaste, et úkski ial sünd temma peäle ei wõind tõsta. Kui ta mehheks sai, teenis ta úhhe perremehhe jures, ja seál talus kaddus ifka úks asji tõise járrele: sest kes woib ennast koddose warga eest hoida, agga úkski ei arwand sünd Jaako peäle. — Nenda ajas temma omma warga ammeti ifka eddasi, ja heitis pealeki weel joomisse peäle. Sest temmale siis weel ennam tarwis láks warrastada, mis ta fortssi müüs, ja se est wina wõttis.

Uks ford olli ta jalle kórtis wólgo tehnud, ja kórtisnik tahtis makso. Siis pugges temma desel, kui keik rahwas maggas, kattusse ungarit lábbi pónningille, ja toi seált monne tuti heino mis ta kórtisnikko kátte tahtis wia. Agga kui ta jalle kattusfeld tahtis mahha tulla; siis liiwestas temma jalg, ja Jaak langes mürrinaka hopis omma heina rutideka, kattusfeld mahha, ja murdis omma seäre luu katki. Müüd olli hádda káes! Ei peásend ta ennam paikast liikuma, ja wallo káis temma süddame peäle, et ta hakkas kússendama. Se kússa árratas perremeest úlles: ta láks katsuma mis seál widdi ollema, ja leidis Jaako maas omma heina tuutideka. Nenda sai arwalikkus, et Jaak warras olli: ja kui temma kirsto lábbi katfoti; siis

siis leiti monda asja, mis ta omma perremehhe, ja muu rahwa taggand olli wõtnud. Kul müüd Jaak wallo kannatades omma kurja kómbed kahhetfes; agga ei ta jalg sest terweks saand. — Aega möda parranes temma jalg, agga ta jái omma ello aega rammaks. Kui ta terweks sai; anneti temmale moisas nuhtlusi pealeki: ja ehk ta kül omma kurja ammeti mahhajáttis; siis ei káind temma kássi ommeti mitte hásti temma elloajal, waid igga mees, kes tedda nággi náitis sórmeka temma peäle, ja ütles: „waat „seál káib warras Jaak! temma jalg, on war- „rástamisfeka kowweraks láinud“! —

Waat nenda toob Zummal wahhest kurjad teud walguuse ette, ehk olleks nemmad kui salamiiste tehtud, ja nuhtleb kurja tõe teggiad jo siin maa peál!

(Matt. p. 10. s. 26.) „Úhtegi ep olle kinnikaetud, mis ei peaks ilmuma: ja úhtegi ei „olle sollaja, mis ei peaks teada saama“.

(Ewes. p. 4. s. 28.) „Kes warrastand on, se ergo warrastago mitte ennam; waid tehko inimenne tóed, ja saatko káidreka head, et temmal olleks sellele jaggada, kellel tarwis on!“

80, Wanna Mees.

Úhhel waiksel óhtal istus úks wanna tallomees omma ukse ees maas. Kuuwalgus kiilasid temma

ma walged juuksed, kui hobbe. Temma kõu
 was seisus temma poeg, kelle hooleks temma
 omma tallo olli jätnud, ja temma poja noor
 naene: nende laps mängis temma jalge otsas
 maas. Siis ütles se wanna mees: „armad
 lapsed! ma tunnen, et ma pea lähken surrema,
 sest ma ollen wanna ja rammoto. — Arge nutta
 te mitte, et ma sedda teile ütlen: agga pange
 minno süddamelikko noomimist tallele. Jäege
 jummalat kartlikuks ja truiks: hoidke ennast
 kaddeusse ja rahha ahnusse eest: armastage
 Jummalad üle keige asjade, sest et teie teie head
 temma käest saate: tehke head waestelle, olge
 nõbbedad omma tdele: auostage ommad Moisi-
 sawannemad ja kuulge nende sanna; sest nende
 hoole läbbi annab Jummal teile rahholist ello.
 Olge rahholisjed nabori rahwas, ja abbiello
 rahwas, ja kaswatage ommad lapsed moistlik-
 kuks ja ustawiks innimesiks, hea õpetusse,
 ja keigeennamiste teie ennesa hea ello läbbi.
 Kui teie sedda teete; siis woite teie auuka wan-
 naks saada, ja wiimaks nenda kui minna, jnl-
 ge süddameka surma tullemist oodta: sest ma
 tean Jummalat sannast, et ma tohhiin üht par-
 rema ello loodta”! —

Ja kui ta need sannad sai dlnud; surri ta
 ärrä. —